

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any.

Any VII

Barcelona 30 Agost de 1913

Núm. 304

SUMARI

- En la mort d'en Suñol.**
D'Excursió dialectal, per P. BARNILS.
El sentiment de la Bellesa, per FRANCESC PUJOLS.
El bes en el Cinematògraf, III i darrer, per BELLAFILA.
Crònica vella. - VII, (Acabament) per JOSEP LLEONART.
La obstinada. - Parla l'ànima, per CLEMENTINA ARDERIU.
Tres apòlegs. - I. - L'home bó, per R. RUCABADO.
El discurs mestre de'n Suñol. - La personalitat municipal.
Popularitats. - (vuits i nous i cartes que no lliguen). - Notes preses de cara a la llar, per P. Bertran i Bros.
Notes necrològiques. - En Lluís B. Nadal. - En J. Sol i Ortega. - En Ildefons Suñol.

De la premsa

- Catalans de la decadència**, per A. ROVIRA I VIRGILI.
Després de la vaga, per D. MARTÍ I JULIÀ.
La Masia, per JAUME BOFILL.

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglèsell.

Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudència catalana.

En la mort de'n Suñol

L'honor de la patria viu, més que de la tasca brugidora dels vivents, de les substancies immortals. Com diu el Bernat Metge, «l'esperit no mor e de consegüent no li és impossible parlar». Podrem encara, doncs, i bellament, raonar amb aquest amic excels que acaba de desaparèixer, amb aquest home escullit de la paraula, amb aquest orador memorable i gentilíssim conversador, a l'hora de les ombres lleugeres i la florida misteriosa dels cels. La vibració del seu entusiasme patriòtic, el romanticisme de les seves evocacions històriques, la finor aguda de la seva crítica humana no són pas meravelles perdudes pels qui l'havíem estimat: servant en el record la tensió de l'amor endevinarem gairebé quina hauria estat en cada moment d'interès la seva nerviositat i la seva paraula, i ens indignarem una mica amb la seva rectitut i somriurem una mica amb la seva ironia. Recaptarem d'ell el respecte dels contraris, la lloança del valor dels contraris, la fidelitat cavalleríva a l'ideal convingut fins quan es mustiga, l'amistat inexhaurible, el culte fervent de les valors espirituals, el bon seny temperador, la quietut harmoniosa de la vida.

Ha estat un gran advocat, un gran orador, un gran polític. Advocat: aquest nom nobilíssim el dugué no solament amb honor, sinó amb esplendor. No solament fou l'advocat honest, sinó l'alt advocat. Tenia la gran vocació i el gran ideal jurídic. Les mediocritats pululen avui en aquesta formidable disciplina del Dret: una ignorancia espessa al-liada a una gosadía sense dignitat la sollen i malmenen adés i ara: la gent, desorientada, arriba a considerar l'advocacia com una malura social. Però un advocat com en Suñol, de la més pura tradició jurídica catalana, advocat de geni i de seny, és una de les forces humanes més poderoses dins la vida social, on fixa l'ordre, reparteix el poder i extén els dominis de l'equitat. En el nostre poble, l'amor al Dret havia arribat fins a la superstició, i no hi haurà ver recobriment de la nostra concienca fins que grans valors jurídics com en Suñol no li retornin el sentit de la llei. Car tot ço que és vivent necessita la llei, com tot ço que és abstracte la llibertat.

De la seva oratoria, no cal dir-ne sinó que amb les d'en Joan Alcover i en Cambó dugué a son més alt grau d'agençament i d'eficacia el verb català. Els que tingüerem la inolvidable joia de sentir-lo, no perdrem

mai la admiració de la seva inefable claretat, de la seva naturalitat sinceríssima, de la seva lògica, del seu amor delicat i de la seva generosa indignació. L'art en ell era gairebé la mateixa vida. I la seva passió no fou mai tumultuosa ni el seu entusiasme inellegant ni la seva sinceritat incorrecta: un equilibri subtil donava als discursos d'en Suñol aquella ponderació lluminosa i vivent que és la més alta gloria de l'autèntic geni de la mar més blava.

La política catalana li deu una part de sos èxits. Des que en Suñol ingressà al casal que després fou la Lliga Regionalista, oferí al gran desvetllament patriòtic, al costat de nostres homes, en Prat de la Riba, l'Abadal, en Puig, en Duràn, una activitat ferventíssima en les organitzacions de tota mena, com resplandí en aquella tasca selectíssima dins l'Ajuntament de Barcelona al costat d'en Cambó: i aquesta activitat cal confessar que no la retrobà un cop es desglosaren alguns elements esquerrans de la Lliga Regionalista. ¿Era perquè, com deia un bell poeta català, en Suñol, políticament, era trencadís com un cristall massa preciós? ¿Era perquè sentia més l'acció en nom de tot el complex d'una patria que no pas la reivindicació tribal, adhuc havent estat partidari de rompre amb la Lliga? ¿O, perquè, com deia ell mateix, considerava una errada que l'Esquerra volgués apoderar-se de la majoria barcelonina, encara ineducada i que per temps havia de romandre sota el poder d'un demagog castellà, i li semblava que hauria estat més pur i fins més eficaç constituir una minoria crítica, lliberal, esperonadora de la evolució catalana? El cas és que les seves qualitats polítiques, sempre excepcionals, no seguiren palesant-se més que en ocasions ben senyalades i distants, amb greu malhumor de sos companys que perdien el temps quan el volien reentrenar. Així, doncs, el seu valor de polític doctrinal catalanista, de municipalista, d'economista, de parlamentari—un dels valors més positius de la vida pública catalana de tots els temps—deixà d'influir directivament en la política per dissort de tots: i la Lliga Regionalista, a desgrat d'una momentània esperança produïda per la escissió, conegué la més greu de les malaurances per una força naixent i dotada d'un ràpid sentit de penetració i domini: la manca d'un enemic intel·ligent.

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL SENYOR BARCELONA

D'Excursió dialectal

VII

Enfonzem-nos frontera enllà sense rezels ni duptes! Que un excés d'amor mal entès per tot lo nostre no'ns privi de la sana orientació per trobar la llum! Recordem-nos que per massa estimació les mares retenen els fills a les seves plantes, per por de lo que podria succeir-los si s'allunyaven d'elles i que obrant així comprometen sovint el llur previndre. Ja som prou grans i hem de saber a què atènyer-nos per no desviar-nos i hem de tenir prou fè en nostres principis per no perdre'l coratge.

Bé ho sabem prou i no és precís que ens ho recordin que de Graus a Benasque, ribera de l'Essera amunt, la gent parlen en castellà. Ja ho sabem que'ns serà necessària una tensió d'esperit continua per parlar una llengua que tant divergeix de la nostra. Però deixeu-nos-hi anar també a estudiar-la amb el mateix deliri, que no serà tant castellana com molts pensen vivint com viu tant aprop de la catalana. Quan haurem fet saltar l'escorça de l'indumentaria fonètica i a mesura que'ns atansarem al cor del lèxic no és possible que no descobrim fibres conegudes, ni replecs de temps pressentits ni lligaments enigmàtics somiats. Deixeu-nos prescindir del parlar de les classes cultes i faciliteu-nos poder oir al poble quan torni comentador de les treballades. Ja veureu de quin castellà-aragonès més català farem collita. Car, segons expressió de nostres mestres, els dialectes no desapareixen així com així de la vida i si un jorn fatal ho intenten, avassallats per l'embranchida potentia d'una llengua més sortosa, no ho fan sense un previ donar i pendre, sense una lluita obstinada que acaba en molts indrets amb una ferida de mort que sacrifica l'adversaria. I després, que no hem d'enterrar-nos del veïnat que tenim a casa? Que no hem de passar revista dels camps que tocant-se es continuen i on és tant fàcil el trànsit de l'un a l'altre? Que no hem de parar esment amb els desertors o immigrants que puga haver-hi procurant esbrinar fins a quin punt es mereixen nostra confiança? I en fi, la

ciència..., es tant criaturera la ciència que no pugui saltar majestuosa per sos immensos dominis i de mires tant curtes que s'acobardi contentadica al peu de la primera muralla que encontri?

Quan després de la jornada ens tanquem avars en la cambra i amb repetida voluptuositat sempre nova amoixem les fulles rebregades dels «interrogatoris», entonem absorts un «magnificat» de caient profà que tot ens il·lumina. Quan hauriem perdut si haguéssim deixat de pendre mostra del parlar humil d'aquests pobles! Ara comprem l'enllepoliment dels filòlegs alemanys i francesos que, segons els d'aquí ens contenen, hi tenen llargues setmanes passades fent estudis i palpem la raó que tenen quan ens fan «denteta» amb els *comptes-rendus* dels anuaris de l'*école pratique des hautes-études* de Paris o ens exposen noves teories aventurades per a explicar-nos fenòmens del català en el *Grundriss* de la filologia romànica. I en realitat que aquí existeixen etapes antigues de fonologia per les quals haurà passat el català en el decurs de la seva història, es innegable. Les formes en *-ats* i *-ets* de les segones persones dels plurals dels verbs son un d'aquells arguments que no fallen, per no citar-ne d'altres que exigirien disquisicions entretingudes. I ço que diem dels dialectes castellans-aragonesos pot dir-se també del gascó-aranès en les seves variants curioses dintre'l petit radi d'extensió que cau a Catalunya.

En la població extrema, aïllada de França per les cadenes de muntanyes i per les tofes de neu que fan els ports inaccessibles, a Benasque se'ns ha acabat de revelar l'importància científica del dialecte frontericós. Pot ser perquè aquí les circumstàncies ens han sigut més propícies i ens han permès anar tant enllà com volíem en nostres observacions. Una eixida que hem fet cap a la vall d'Astós trescant per reconades selvatges i creuant barrancs i rius esvalotadors per damunt de ponts ací de vigues enllatades, més avall d'esllaviçades de neu que mai ningú veu fosa, ens ha conduit als «corrals» esplèndits, a

les lliures pletes obertes al temps i a l'infinit, on els remats satisfets s'acoblen quan tomba la tarda i s'ha acabat la pastura. Els bovers ens han rebut amables i ens han fet ofrena de ço que bonament podien. I nosaltres hem conversat amb ells, i hem rigut amb ells i hem xerricat el galet amb ells dintre la pobra cabanya aclofada mitg-ajaçats sobre les samarres molloses, mentre preniem notes a desdir i admiravem i dibuixavem aquells plats i caçoles patriarcals de fusta, aquells tallants de llenya curiosos, aquelles lloses monumentals feixugues i ens enduïem un saler venerable per mostra. L'ordre de les idees era un bon xic diferent del viscut fins ara, però no menys interessant. El dialectòleg fruïa indescriptiblement notant adelerat, per exemple, la pintoresca terminologia existent per designar les diferents edats del bestiar boví i de llana i el foraster que fins avui no coneixia la vida pirenenca dels pastors, s'esborronava adès sentint relatar d'eixides impensades del llop o d'intrèpides caceres perilloses, adès observant com un montanyenc revingut de cama ferma i bras fornit apretava punyent sos dits de ferro dintre'ls narius d'una vaca indòmita fent-li torçar el cap banyut toçudament subjecta per palpar-li amb l'altra ma el braguer inflat de penjantes mamelles colorades.

Beatus ille qui procul negotiis com els homes primitius, dic entre mi, tornant la vista enrera i despedint-me altre cop d'aquella bona gent ingènua que deuen comentar estranyament la meua visita. I mentre absort en fondes meditacions humanes m'allunyo de «muntanya» sento ressonar monòton i espaiat el picar escambeller del «truc» d'alguna altra remada invisible que fa la recollida a l'hora solemnia de nit ja entrada. El poble ja s'ovira al lluny amb les seves teulades de lloses negres blanquejants de color de lluna... Ja tornem ser a casa. Demà passarem balanç orgullosos de la feina feta i escriurem profusament als amics que no'ns obliden i ens mantenen coratjosos i forts amb llurs missives.

P. BARNILS

Graus i Benasque 10 Juriol de 1913.

El millor **Café** és el torrefacte de **La estrella**.—Carne (Davant de Betlem).

ROYAL

◆ Cada tarda Tè-concert ◆ Souper-concert a la sortida dels teatres ◆
RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunchs

El Sentiment de la bellesa

Venir al món, paratge de sofriment i recó de tristesa, assedegat de l'essència divina de ço que és bell, buscant tot el sant dia el rastre d'aquest cap de caça que no té parió sobre la terra, escorcollant-ho tot com aquell qui busca una agulla en un paller, i no trobar-la mai de la vida, sinó de tant en tant en alguna que altra obra escaducera, és una bona pena que, afegida a les moltes que s'en passen, fa perdre l'*oremus*.

L'home que, no se sab per quins cinc sensus, neix amb la flor als ulls i sota la aixella porta el dò de veure l'essència innominada, si està dotat d'un desig digne d'aital essència, és més de plànyer del que sembla, perquè, tal com van les coses, se troba demnat a viure lluny de l'objecte dels seus desigs.

Verament, valdria trenta mil vegades més perdre aquest dò meravellós i tornar-se com l'immensa majoria de la gent, perquè l'objecte que'ns ocupa fa venir una set espantosa que res d'aquest món la pot calmar i dona a l'home una fam que fa la bellesa tant necessària com el pa que menja. Sense ella res li plau: tot el cansa i amoïna. Les coses despullades d'aquesta essència que l'home dotat ovira de tres hores lluny, en comptes de calmar-lo li fan horror; les contemplades talment d'ira i demnat a viure entre elles acaba per di-ls'hi el nom del porc i passa una vida de les més tristes.

Per bona composta, com si això no fos prou, ha de viure entre persones i personatges dels que si molt convé no'n té res que dir, però que no havent estat degudament dotats per la Naturalesa, no tenen ni de llevant ni de ponent la visió de la divina essència i que al veure l'aimant de la mateixa cercant-la desesperat, el prenen per foll, partint del principi que cerca una cosa que no existeix, perquè ells no l'han vista mai ni en cel ni en terra.

Siguem imparcials i dem a cada ú el que sigui seu. Aquestes persones que careixen del dò de veure el millor del món, tindrien prou motius per agafar els assedegats que c'fiden nit i dia i fer-los a troços perquè de la boca d'aquests malaurats no'n surten més que impropis contra els que no poden veure ço que ells tant desitgen, com si els que han nascut privats d'aital visió, abans de néixer haguessin dit que no la volien i que no n'havien de fer res.

Els que no poden veure el millor del món, tranquils sobre aquest particular, perquè ulls que no veuen cor que no dol, podrien dir als assedegats aquestes o semblants paraules: —Crideu tant com volgueu i esgargamelleu-se contra la natura, però no'ns feu pagar la festa a nosaltres que no hi tenim art ni part ni sabem de què us les haveu i ens fa l'efecte que us queixeu per vici, perquè quan ens mostreu un objecte impregnat d'aquesta cosa i ens dieu: Mireu's-la: aquesta és l'essència, és igual que si'ns diguessiu Llúcia.

Els veritables assedegats, al bell mig de tantes malaurances, no més tenen esma per demanar a la Naturalesa que els hi arrenqui de les entranyes aquest dò terrible que no pot ser satisfet en *totum*, i diuen:

—La gràcia, l'armonia, la grandesa, la sublimitat i altres qualitats que són del gust de tothom, haurien de ser els únics desigs dels homes, no pas l'essència meravellosa el desig de la qual no'ns deixa viure. Quan la Naturalesa ha dat aquesta gràcia, aquesta harmonia, aquesta grandesa i fins aquesta sublimitat, la gent ja ho té tot i nosaltres no tenim res. Què en fem de la gràcia, de l'armonia, de la grandesa i de la sublimitat, si estan despullades del que més desitgem en aquest món! Per una espurna d'aquesta essència que ningú ha definit, dariem totes les gràcies, totes les harmonies, totes les grandeses i totes les sublimitats hagudes i per haver. Les gràcies, les harmonies, les grandeses i fins les sublimitats van a dojo. Mil ciutats les ostenten; carrers i places les llueixen i al món n'hi hà més que un foc no'n cremaria, però l'essència esperada amb candeletes i que tantes vegades ha valgut el dictat de foll al que la sol-licita, no més es troba per etzar i encare.—

Aquests malaurats passen la trista vida revolcant-se per terra i mocegant-se els punys i no saben què cosa és una hora bona i estem segurs que ja firmarien de no tenir el sentiment de la bellesa, perquè el plaer que els hi dona no compensa ni de molt les hores negres que passen al veure-s'en privats, podent dir que la poca essència innominada que veuen en aquest món no més els hi serveix per fe-ls'hi ballar l'aigua als ulls i encare els hi és per més pena.

FRANCESC PUJOLS

El bes en el Cinematograf

III i darrer

Tots heu reparat en el Cinematograf, sota la fosca, entre el públic més arreconat i protegit, certes parelles de cares inexpressives que es palesen el llur mutual afecte per mijà no pas del complexe espiritual i sensual del llenguatge, sinó de sola acció mecànica dels sentits, costum abominable i degradant. I bé, creieu que gairebé sempre aquest costum delata una gran penuria de pensament, un esperit *sicut tabula rasa*. Aquestes parelles no cogiten, no tenen res per dir-se. La llur vida és instintiva. Ja sa-

beu que certs psiquistes realitzen pel contacte la comunicació del pensament: aquelles parelles realitzen la comunicació de la llur manca de pensament. De l'unitat gloriosa de l'amor no més en viuen una caricatura barroera, el refrec monòton, regressió bestial.

El mateix esdevé en el film, en certa manera. El bes és esdevingut automàtic, *languillo* avorrible. La gent s'hi besa perquè no sab fer res més—fòra d'empaitar-se. El bes, des del instant que no és llenguatge de moments escullits, sinó de tots els moments, esdevé un pecat contra la intel·ligen-

cia i contra l'honestedat. La moralitat no ha suprimit cosa ninguna del patrimoni de la naturalesa, però ha donat a cadascuna un sentit i les ha condemnades quan eixien de llur sentit: que era eixir de llur veritat natural o adquirida, i, conseqüentment de llur eficiència. El bes obligat, el bes estúpid, el bes convertit en *scie* d'una mímica degenerada, és, doncs, immoral, i n'atalaiareu la conseqüència en el choreig que motiva, car és tradicional gairebé en tots els cinematografs que, a cada bes del film, la ramada dels calets mogui els llavis d'una guisa onomatopèica, amb una idiota i extraordinària jubilació interior. En canvi les ànimes delicades—car és evident que hi hà ànimes delicades que van al cinematograf—experimenten, davant la prostitució del bes, la repugnància del mateix, com diria qualsevol escriptor sense literatura. Llavors creix en el santuari recòndit i púdicament velat de llur esperit, un sentiment d'enemistat envers ço que, bellament usat, és senyal graciosíssima d'una fusió immortal: i un no sab què cosa és pitjor dany i calamitat, si que del bes s'apoderin i el maseguin i el sollin els indignes, o que els dignes se n'apartin i el rebugin, amb un estremiment de fàstic, adhoc en els casos que resplendiria en lícit i multiplicaria venustat.

S'havia dit, i el lector ho haurà sentit mil vegades, que la Catedral mig-aval era la enciclopedia de l'humil: la biblioteca de l'analfabet, com diríem ara. A Espanya tenim quelcom pitjor que la gent que no sab llegir, i és la gent que'n sab i que odia la lectura. Per aquests, la enciclopedia és el cinematograf: mai el llençolet blanc, per on el film circula, promou tantes admiracions, tantes emocions, tantes rialles com en la gent que mai no adquirí l'hàbit de la lectura, o el perdé bentost. La dita mena de públic sol ésser honrada, pacífica, de comprensió mig-grada i lenta, d'una virtut sense grandesa, d'un moviment sense gràcia, tota ella... bovina, i morint-se qualsevol dia de feridura per manca d'un corcò espiritual.—Veu's-aquí, doncs, una tercera categoria de públic: aquests no són les ànimes vils que acullen el bes amb un infame xerrup ni les ànimes selectes qui detesten ço que la baixesa calçigà, *decerptam olivam*. No són però un element menyspreable. És possible que sigui una gent semblant la que soporta la gloria de l'Imperi Alemany, amb la mica d'aventatge que dona una aplicació toçuda. ¿Quin serà l'efecte del bes repetit davant aquestes categories de públic?

Es conceb que en els vils el resultat serà, per raó del vici, l'esterilitat, com en els aristòcrates de l'esperit serà l'esterilitat per la castedat. Però en la gent planera, limfàtica, badoca, riolera, admiradica i inintel·ligent, tot indueix a creure que el repetit exemple, que no falla en cap de les pàgines de llur enciclopedia, els serà un estímul plè d'eficàcia. Es besaràn i s'entr'amaràn, i llurs unions seràn fecondes i, com ja hem dit que els altres tarannars, per raons opostes, no es perpetuaràn, Catalunya s'anirà omplint exclusivament de la gent del —*Ai, ai!*, del —*I ara!* i del *Ara vegi*, i és de témer que la nostra terra esdevingui un paradís massa fat. Aquesta gent ha fet l'èxit del cinematograf i el cinematograf farà l'èxit llur. Ha estat ben bé el cinematograf, amb referència a ells, la *inexpressió donant qualche beatitut a la incomprensió*, i aquesta mica de beatitut els plasmarà ara i en l'esdevenir. Què diables passarà en una terra semblant amb l'arqui-

tectura d'en Gaudí, amb els monuments que haurà deixat aquest home genial i imprevis? Esgarrifa pensar-ho. Triomfarà la ciència política de les Cambres de la Propietat, tothom creurà que són primer les carreteres que les escoles, es tornarà a la pintura sentimental, a la música patriòtica, i al teatre de carreró; i tal vegada es ressuciti fins i tot la y.

BELLAFILA

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvai Verdaguer i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

Crònica vella

VII

(Acabament)

Advertint que el meu parer sobre els deu poetes de l'*Ueberbrettl*, exposat en els cinc anteriors articles, s'ha d'entendre limitat a les quantes poesies amb les quals contribuï cada un d'ells al nou teatre de Varietats, i que aital parer no toca en res a la seva demés producció, que en alguns abarca el teatre, la novel·la i la poesia i en gairebé tots les dues darreres, acabaré exposant els atzars de la empresa.

Aquella manifestació un poc enjoiada i un poc nafrada de les joies i de les miseries que la tradició o el present hi encomanaven, no podent-se salvar totalment del desordre, de la passió morosa d'enterrar-se o de l'abús de forces vitals retratat en alguns dels cants, aquell *Ueberbrettl*, amb els somnis de en Bierbaum, amb el caient teatral i contemporitzador que en Wolzogen hi infonia, va tenir d'entregar-se en plena joventut. Abans de començar el primer article d'aquesta crònica vella escrigué al amic Manén que allavors es trobava a Berlín, i que anys passats en una de les seves anyals estades a Alemanya era gentilment rebut a la llar Wolzogen i crec que treballa i tot en col·laboració musical amb el matrimoni artista; i li demaní que m'escrivís quina carrera havia fet aquell joveníssim *Ueberbrettl* que jo havia deixat al començ d'una nit de diumenge del any 1902 il·luminada de celistia, en una esplanada de la ducal Karlsruhe.

I en Manén fidelíssim em contestava: «Wolzogen? *Ueberbrettl*? Tot ha passat a la història, tot ha estat un bell somni el despertar del qual fou força penible. Després del primer any que l'èxit sigui formidable i únic, que'ls diners entraren per milers, el pobre Wolzogen ajustà un Teatre expressament reconstruït per a *Ueberbrettl*.

I allí deixà guanys, préstams i crèdits. Fou un desastre. No obstant, des de allavors, el cabaretisme semi-artístic nasqué a Alemanya, i ara, a causa precisament d'aquells èxits wolzogenians, la gent s'ha acostumat tant a la varietat quasi artística, a la taula revolta quasi distingida, que tots els nous *cabarets* que han vingut a Berlín s'hi sostenen.»

Aquí un no pot menys de retreure que el baró Karl August de Wolzogen, pare del literat era, a la naixença d'aquest, preclar Intendent del Teatre de Breslau, la ciutat nadiua de Ernest, amb la recança que la natura no faci de dos homes un. Aquí mateix a Catalunya fa tristesa pensar en coses, i de les més triades, que cauen també, em temo, perquè la natura no ha posat en un sol home amb les llums dels creadors les de l'intendent.

Altrament, la presentació als ulls de les Varietats literàries, i el repertori variat i oportunista no eren pas cosa tant inassimilable al públic, amb condició de poder aguantar. Jo responc que a Karlsruhe, Liliencron i Wolzogen, sobretot amb les cançons jubilants, despertaven aquell indubtable entusiasme per la majoria. Tampoc els públics de Baden i de Württemberg no protestaven pas quan la innovadora Hella von Schmidt inmiscuïa en plè Kolosseum, entremig d'un «número» de cuplets a la moda rutinaria i un exercici d'acròbates, la xamosa cançó *Rosen* de'n Bierbaum, o la dolça salmodia *Ilse* amb lletra de Wedekind.

Si es diu per no se quantèssima vegada que els públics d'avui volen davant d'un escenari coses que els entrin pels ulls tant o més que per les orelles, diré que'l cantant que per aquelles tardes de diumenge i vespres s'emportava el públic sortint disfregat de Kruger o com a invàlid transvaalenc en trajo de campanya, als acords de la

marxa boer, sobre l'escenari d'aquell Kolosseum de Karlsruhe descaradament gran i nú, sota una llum descaradament crua, no anava pas gaire més disfregat que l'interpret que al començ de nit, plaia al públic encuriós del flamant *Ueberbrettl* amb la alegre i moguda cançó de Liliencron, *Die Musik Kommt*, o amb el quadret carnavalesc de'n Wolzogen.

Més aviat em sembla que si caigué l'*Ueberbrettl* es perquè la perseverança i la repressa es fan virtuts àrdues d'aguantar, de vegades, virtuts que en Gual i els seus co-operadors ens n'han donat aquí un auri inoblidable exemple, i també en Graner inmolant els diners a la seva propia fantasia ferventa i incondicional generositat d'artista.

Es que la gent encara entraven a l'*Ueberbrettl* per curiositat, i en canvi al Kolosseum, al Kursaal, ja hi entraven per hàbit, per vici, diria, com entren moltes famílies al *cine* i a la *sarsuela*, que en el tocant a la diversió es governen per hàbits o per corrents i no per doctrines.

I és clar, es necessita gran reserva de diners i de paciència per aguantar fins que la curiositat s'hagi tornat hàbit, sobre tot quan l'altre hàbit ja ha arrelat ferm.

I una prova, al menys en aquest cas de l'*Ueberbrettl*, de que el temps hauria guanyat, és que, segons revela la última part del text d'en Joan Manén, els esdeveniments s'han aprofitat del que no pogueren gaudir-se els qui hi havien posat l'ànima. Calgué que en Bierbaum enterrés els seus somnis i en Wolzogen els seus diners en la empresa per que avui uns *cabarets* semi-literaris trobin la vida a Berlín.

En Bierbaum ja és mort i en Wolzogen amb els successius milers de novel·les venudes, amb el seu esperit ubicuament copçador de la vida, amb la passió satisfeta de construir, se n'haurà prou aconçolat d'aquell desastre.

En quant a mí, segons parer personal, tot el contingent que's vulga, encara que veig en l'*Ueberbrettl*, a més del fracàs econòmic de'n Wolzogen, un altre fracàs tocant a Bierbaum, el de la seva idea de la lírica aplicada, que degué veure-la en l'*Ueberbrettl* ben imperfectament encarnada, crec que les poesies dels deu aplegades en el llibre de *Brettl-Lieder* són mostra escullida de la moderna cançó i de quelcom de les tendències de la poesia alemanya al bell tombant del segle dinou al segle vint.

JOSEP LLEONART

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega	Ptes. 35
Tela	» 45

Acabat el temps de la subscripció l'obra valdrà

Rústega	Ptes. 45
Tela	» 55

La Obstínada

L'orgull de la victòria contrau son llavi humit,
son tors es dreça encara i es en tensió son pit:
de l'última embranzida, crudel i mesurada,
l'airat fuet tremola a dins la destra alçada.
Ha flagellat el rostre d'aquell ardit infant
que tot encés de joia i al ritme clar d'un cant
prometedor de gloria, se us apareix a voltes,
pren vostres preferències que abans anaven soltes
i dolçament les junta, fent-vos del goig esclau.
Mes ella, la obstinada, de pit estort, el frau
pressent, i cada volta que el lleu infant la cerca
vestint nova disfrega, la troba tant enterca
que creu invulnerable l'estada de son cor.
O pobre cor que't migres dins la fredor de mor
d'aquesta carn que't volta!

Parla l'ànima

Quan dins el fang hauràs repós, o força
d'aqueixa carn que m'és per vil feixuga,
l'esplendit món, mostrat en prometença
per mon amic el lleu Inexpressable,
serà llavors ma benamada patria,
i al foc sagrat que al damunt seu s'abranda
podré—o goig suprem—purificar-me.
La terra, lloc de doloroses glories
i amors mentits, vulgues o no em governa.
Mon feble drap de vestidura humana,
mes que elm i escut, és conductor d'ofenses.
Companyes lleus ja deslliurades ara,
oiu mon plany i mon conjur oui-me:
a mí veniu en alambor divina,
deume les mans, i que enlairada em vegi
per vostre esforç a les regions serenes.
Que jo sabré dins un dolç cant lloar-vos
com mai oït pels immortals seria.

CLEMENTINA ARDERIU

Tres apòlegs

I.-L'home bó

a J. M. López Picó

Qui no coneix l'Home Bó de Nagara?
No hi hà memoria de cap refús seu a hu-
mana petició!—Si tot hom és germà meu
i bessó meu d'ànima, com sabria mai defu-
gir d'encendre en mon germà un somriure
dient-li que *sí*; com sabria resistir el seu
enuig dient-li que *no*?

Per això la gent de Nagara li diuen
l'Home Bó. I ell en té tant exacta con-
ciència d'aquesta consagració que entén que
si deixés un sol moment de fer bé a altre
home, llavors perdria el nom: si hom vivent
pogué retreure-li una sola mercé negada

o be oblidada, ell ja no fora més l'Home
Bó de Nagara.

L'Home Bó surt un dia de Nagara per
anar a Cabura, al altre banda de la mun-
tanya on neix el Copen. I, sabent-ho la
gent de Nagara el volta, amb cistells i àm-
fores i farcells nombrosos.

—Home Bó, vols dur-me al meu fill
aquest cistell de fruita? Home Bó, vols dur-
me al meu germà aquest feix de roba? Ho-
me Bó, vols dur-me al meu parent aquesta
gerra de vi?

L'Home Bó es posa en camí, doblegat

sota el pès i trontollant per l'embalúm. Dú
plenes les mans i curulls els braços, i les
espatlles, i els lloms, i el cap. Fòra portes li
surt un pastor: —Home Bó, em duràs al
marxant de Cabura aquest cove de llana?

—Fill meu, ja ho veus tú mateix. Gaire-
bé no puc caminar, i una criatura tocant-me
em faria caure a terra: mes, si jo et digués
que *no*, si tu t'apartessis de mí sense som-
riu-re, jo ja no fóra més l'Home Bó de Na-
gara.

Damunt les cistelles i les senalles farci-
des posa el pastor el gran cove de llana:
l'Home Bó es doblega tant que la barba li
escombra la terra davant els peus.

Davant el forn de vidre, diu hom: —Qui
ens durà al Temple de Cabura les llanties
sagrades? —Ah, sí! Vet-aquí l'Home Bó
de Nagara qui no té un *no* per ningú.

L'Home Bó cau de mans en terra. Da-
munt el gran cove de llana, posa hom les
pesantes piràmides de cristall fulgurant i
treballat com randes. L'Home Bó es posa a
caminar de quatre grapes cap a Cabura.
Hom li somriu agraít.

Al llindar del bosc, una donzella l'espera
somrient, un beire d'or i gemmes a les mans.
—Pel meu promès de Cabura; porta-li i que
l'Amor faci curta i planera la teva via.

—No, no;—fa l'Home Bó, regalant-li
llàgrimes.—Ja no puc més. Una engruna
no més, i cauré extenuat a terra.

Fa la noia: —Hipòcrita! Es a dir que et
deixes dir «l'Home Bó de Nagara» i et
deixes venerar com l'home que no té un *no*
per ningú, i ara refuses afavorir-me i rebu-
ges el meu prec com un tragner qualse-
volga?

Es una consciència fer plorar una noia. El
beire d'or i gemmes és col·locat a dalt de
tot de la càrrega que trontolla. L'Home Bó
reprèn son camí i enfila dolorosament la
muntanya aspre i esquerdada on neix el
Copen. Cent voltes cau i es redreça amb
penes i treballs entre mig de roques i tim-
bes.

Arriba per fí a Cabura i surt el promès,
primer que tot.—«On és el beire d'or i gem-
mes?» —Ai, el beire amb els sotracés és cai-
gut i perdut pel camí.

Fa el marxant de llanes: «I el cove del
pastor?» —Esborancat per les punyentes ro-
ques, la llana s'és escampada pel camí.

Els sacerdots del Temple esperen les llan-
ties mirífiques de randes de cristall: mes se
són esmicolades al pujar la dura i rocosa
muntanya. De tant carregat, l'Home Bó ni
ha pogut girar-se a collir els bocins pel ca-
mí.

S'agombolen damunt l'Home Bó de Na-
gara tots els parents demanant ço que per
cadascú és encomanat. Amb el gran pès,
les gerres són trencades, les cistelles aixafades, tot perdut.

Agafen pedres i les llencen damunt de
l'Home Bó de Nagara. —Mira, li diuen,
ço que ens nas malmenat. I tu ets l'Home
Bó de Nagara? Ments. No ets més que un
impostor.

L'Home Bó fuig a la muntanya: plora
i es pica el pit amb còdols.

Com tornarà a Nagara, l'Home Bó? Què
dirà al vidrier, al pastor, a la noia, als veïns,
als parents?

A cops de pedra reben els de Nagara
l'Home que no té un *no* per ningú. Quan
les pedres fan un túmbol damunt el seu còs,
hi posen una inscripció: «Aquí morí per en-
ganyador aquell que fingí bonesa i malmenà
i trencà ço qui era dels seus.»

R. RUCABADO

El discurs mestre de'n Suñol

La personalitat municipal

Ens trobem a Catalunya en ple renaixement polític i social. Després de centúries que no hi ha hagut aquí veritable vida pública, comencen a sentir-se amb intensitat creixent les vibracions de l'esperit col·lectiu, que aspira a sortir de l'estat difús en que malaventuradament encara es troba, per encarnar-se en òrguens adaptats a la direcció i al govern de la comunitat. El treball perfidiós de moltes generacions de catalans, rellegats pel centralisme als seus afers domèstics, ha conseguit crear una gran i sòlida riquesa. I així com la salut de l'organisme físic retorna ses energies morals a l'home, així també la força econòmica vigoritza i desperta la consciència esmortuïda de molts pobles.

L'apartament quasi bé absolut en que vivíem dels negocis públics, havia acabat per matar tot sentit social en la vida catalana. Un feréstec individualisme dominava els esperits; semblava la política ocupació poc digna d'homes seriosos, apropiada solament a la satisfacció de concupiscències i ambicions. Per això s'havia anat formant un medi moral raquític, estret i miserable; quasi bé no es capien més idealitats, fóra de les d'orde religiós, que les relatives a la conservació i al creixement del patrimoni familiar.

Mes un cop solidats els interessos econòmics, s'inicià el renaixement: artístic, literari, jurídic i polític. Evocada pels investigadors pacients dels nostres arxius, sorgí de les foscores dels temps passats la Catalunya històrica; els poetes i els prosistes refinaren i ennobliren l'idioma; la música popular commogué dolçament el cor del poble; s'afermà l'amor a les seves institucions jurídiques de la terra, i les multituds remogudes per aquesta crisi de desvetllament, sentiren nobles ansies de portar el seu fecondant concurs a l'obra colectiva.

Així es com ha arribat a formar-se entre nosaltres un ambient social més favorable que el de abans a les expansions i al desenvolupament d'una vida pública, vigorosa i forta. El vell egoisme, fill d'abdicacions suicides, va cedint el seu lloc a un superior sentit d'abnegació i de solidaritat absolutament indispensable per l'evolució normal i progressiva de les societats humanes. Tot està preparat perquè la nostra, readquirint la consciència de la seva vitalitat, la plenitud de la seva vocació, camini gloriosament cap al pervindre.

La preocupació dels problemes referents a la comunitat de la nostra vida social, no pot apartar-se de nosaltres. Per tot arreu sentim les palpitations de l'ànima catalana; continuament ens atormenta el desig veement de portar a les institucions polítiques del nostre poble i fins de tot Espanya, la llevar de renovacions transformadores.

I heusaquí perquè he cregut oportú dir alguna cosa del que he observat i del que penso sobre una qüestió d'interès públic: sobre la personalitat del Municipi, i en particular del nostre.

En aquest país, i en tots aquells que'l centralisme hi impera, l'Estat conceptua el

Municipi, no com a entitat natural i com a persona jurídica anterior a ell i gèrmen primer de sa existència, sinó com a artificiosa creació de la seva voluntat, com a última roda d'aquest immens i complicadíssim mecanisme que constitueix el Poder executiu de les Nacions modernes. Ja la Constitució de Cadiz deia en son article 310: «Es posarà Ajuntament en els pobles que no'n tinguin i en que convingui que n'hi hagi, no podent deixar d'haver-n'hi en els que per sí o amb sa comarca arribin a mil ànimes...», i la actual Llei orgànica, partint de criteri consensuablent, exigeix perquè els pobles puguin constituir-se en Municipi, que estiguin en condicions de pagar amb els recursos legals les despeses obligatòries, i que tinguin dos mil habitants, essent així que a Espanya sols hi ha uns tres mil pobles que'ls tenen, i en canvi n'hi ha més de set mil que no hi arriben.

Un cop l'Estat, de qui diu en Leroy Beaulieu que «és presumptuós com les criatures», ha cregut, tancant els ulls a la realitat i a la Història, que és ell l'autor i el director suprem dels Municipis, res té d'estrany que pretengui subjectar-los al seu domini, regular municiosament tots els seus actes, intervenir en sus funcions administratives i econòmiques, fiscalitzar els seus acords, sospèndre'ls els representants, imposar-los els empleats, en una paraula, absorbir totalment la seva vida; res té d'estrany que confeccioni per tots ells un sol patró, una sola regla de conducta, perquè si l'Estat ha pogut fet els Municipis, ben natural és que vulgui fer-los tots iguals per poder-los governar més fàcilment.

«La Comissió, declaraven amb gran candor els legisladors de 1812, creu que generalitzant els Ajuntaments en tota la extensió de la Monarquia, baix regles fixes i uniformes... se donarà a aquesta saludable institució tota la perfecció que pugui desitjar-se. El seu objecte, afegien, és fomentar per tots els medis possibles la prosperitat nacional...» Els plans d'aquells nobles i eminents il·lusos que's creien haver concedit la llibertat al poble creant i uniformant institucions en els seus Codis, sense adaptar-les a la realitat dels fets, han estat, per desgracia, portats a terme. Una sola llei regeix ja a Espanya per tots els Municipis; tots han estat igualment subjectes al domini del Poder central. No hi ha legalment cap diferència entre ells, el mateix ha d'obeir la voluntat veritable del ministre i sotmèt's a les infinites autoritats dependents del ministeri, el Municipi del poblet perdut en la muntanya, d'administració rudimentària, d'aspiracions limitadíssimes, que el de la gran capital on hi formigueja una multitud entregada a la febril activitat de la vida moderna, ansiosa de reformes i avenços de tota mena, necessitada d'un govern local il·lustrat i enèrgic, fonament remoguda pes les lluites intestines dels nostres dies. Els municipis, com els homes, foren dotats amb la igualtat pel centralisme, mentre se'ls privava de llibertat, i així ha succeït que se'ls ha fet a tots, homes i Municipis igualment esclaus. «D'un sol cop, escriu en Taine referint-se a

França, les estisores legislatives han tallat d'un sol patró, de la mateixa tela, trentasís mil exemplars del mateix vestit; el mateix vestit indiferentment per tots els municipis qualsevolga que sia la seva talla; un vestit massa estret per a la ciutat i massa ample pel poblet, en tots dos casos desproporcionat i per endavant fóra de servei, perquè no s'adapta als cossos massa grans ni als cossos massa petits. Mes una vegada expedit des de París ha sigut precis posar-se'l, viure-hi dintre, i s'hi ha viscut bé o malament, tal com ha sigut possible, cada ú dins del seu a falta d'altre més ben fet; d'aquí les actituds extravagants de tots, i a la llarga, els efectes de conjunt que no havien previst ni els governants ni els governats.»

La subjecció absoluta a l'Estat del Municipi, la declara francament la llei. «Els Ajuntaments, diu, són corporacions econòmic-administratives, i sols poden exercir aquelles funcions que per les lleis els hi estan encomanades. Els Ajuntaments, els arcaldes i els regidors, en tots els assumptes que la llei no'ls encarrega exclusivament i independentment estan baix l'autoritat i direcció administrativa del Governador de la província. El ministre de la Governació és el quefe superior dels Ajuntaments...» Heu's-aquí, senyors, tota la doctrina de la legislació espanyola sobre la naturalesa jurídica i les atribucions del Municipi: el Municipi naixent perquè la llei ho vol, vivint, no dins de l'esfera determinada pels seus fins propis, sinó pels preceptes de la llei, movent-se i respirant tant solament en les condicions que el governador de la província o el ministre li permeten que's mogui i que respiri. La nostra llei municipal és una llei de perpetua suspensió de garanties per la persona social del Municipi.

En les poblacions importants, el Govern es reserva el dret de nomenar l'arcalde, sota el pretext que aquest no sols és president de la Corporació municipal, sinó també delegat del Poder executiu. I precisament en moltes d'aquestes poblacions hi resideix el governador de la província, que és qui té, en realitat, la delegació governativa. Podria el Govern, sense necessitat d'immiscuir-se en el nomenament d'arcalde, designar, si ho creia necessari, un delegat especial per a cada poble, com així ho fan els governs de Portugal i Noruega i en part el de Suecia; del contrari, els municipis tard o aviat queden irremissiblement subjectes al ministre per medi de l'arcalde. Una reial ordre de 30 de Setembre de 1880 consigna ben terminantment que pot «fins exigir el Govern responsable de part dels arcaldes, una adhesió absoluta a la seva política, puix la representen en la major part de les localitats. Exigir-la als arcaldes, equival a exigir-la als Municipis, els acords dels quals poden aquells sospèndre o desnaturalitzar completament, i en la qual vida normal poden produir, d'acord amb el governador o amb el ministre, alteracions pertorbadores. Desgraciadament, són molts encara els homes d'Estat dels països centralistes que pensen com el senyor Maura, qui deia, discutint el seu projecte d'administració local, que no va inventar-se en la «Divina Comèdia» el torment d'un Govern que's veu servit per arcaldes que no depenen d'ell i puguin contrariar-lo.

No hi ha forma de sintetitzar tant sols les innombrables traves que l'Estat suscita al Municipi en materia de presupostos, que tant substancialment afecten a la seva vida; és absolutament privat de moure's amb independència. La llei no li permet res més

que imposar alguns migrats arbitres com a remuneració dels serveis que presti al públic, amb lo qual queda oficialment saldat, o sia sense cap ingrés sobrant. Per això li concedeix els «recursos legals per cobrir el dèficit», denominació vergonyosa, perquè suposa, com així és, en efecte, que l'Estat obliga a l'Ajuntament a tenir dèficit, privant-lo de sobirania per recaudar impostos locals, i concedint-li pera atendre al compliment dels seus fins importantíssims, una petita participació en alguns impostos generals que moltes vegades ell mateix ha de cobrar-se. I encara aquests recursos, al menys a Barcelona, els hi escatima i regateja; dels consums, se n'hi emporta una part considerable; la tributació d'*Ensanche* li disputa; el tant per cent sobre la contribució territorial li suprimeix amb motiu de fer-se càrrec de l'instrucció primària, que és un nou acte d'absorció i de centralisme; del recàrrec sobre cèdules li impideix fiscalitzar degudament la gestió de la entitat que té arrendat l'impost; i per sobre de tot això, encara li reclama unes liquidacions antigues, provinents, segons sembla, d'una capitació de la que se'n va fer responsable el Municipi.

El subjecta, en canvi, més o menys directament a una munió de despeses obligatòries. Ell, l'Estat, senyala crescutíssims sòls pel comptador i pel secretari, com si fossin funcionaris seus; percebeix contribucions sobre els sous de tots els empleats, i per raó dels mercats i edificis comunals; li fa pagar les quintes i les eleccions, la presó del partit i el contingent de la província, la subvenció als vocals obrers de la Junta de Reformes Socials i l'oficina de la delegació regia d'ensenyança, que ha creat en detriment de les facultats del Municipi. Per deficiències de l'Estat se veu aquell en la ineludible precisió d'atendre a la vigilància pública, de crear biblioteques i museus, de subvencionar escoles i cases de beneficència, de sostenir laboratoris i Acadèmies, fins de contribuir amb crescutades quantitats a la construcció d'edificis destinats a serveis que depenen directament del Centre, com succeeix amb el Palau de Justícia a Barcelona.

Sense l'aprovació previa de la Superioritat, no poden els Municipis realitzar obres de cap mena ni senyalar les alineacions de les vies públiques d'*ensanche*, ni fer enagenacions, permutes i contractes, ni donar en garantia els seus drets reals i els seus immobles. Les llibertats que no'ls havia pres la llei, els les han anat prenent les disposicions del ministeri. Un dia, se'l priva al Municipi de la direcció de l'ensenyança primària que de dret li correspon com a extensió natural que és de la família; un altre dia, se vulnera amb una llei destinada a afavorir als que han servit l'Estat, la facultat que té regoneguda per la llei de nomenar el seu personal; se l'obliga a designar el comptador i el secretari, entre'ls que formen part del cos corresponent, on hi han entrat per oposicions celebrades precisament a la capital; se li arrebaça el dret de regular el servei de carns destinades al consum, el de elegir-se lliurement els metges que sosté per a atendre a la beneficència pública.

En el ministeri de la Governació hi ha una direcció d'Administració local que està confeccionant contínuament disposicions pel règim dels Ajuntaments. En elles l'Estat se afanya per demostrar un zel en defensa dels interessos comunals, un rigorisme inexorable contra'ls regidors immorals o desidiosos, que contrasten singularment amb la conducta que molts cops segueix quan

se tracta de l'administració dels seus propis interessos o de les responsabilitats dels funcionaris que'l serveixen. I aquets reials decrets, reials ordres, instruccions, reglaments i circulars amb que la paternal administració del centre es digna agobiar els municipis són en tan gran nombre, que sols és possible, no ja complir-los sinò coneixe'ls, dedicant-se exclusivament a estudiar-los. Els regidors tremolen d'emoció davant del cúmul immens de regles de conducta que els dicten els ministres, miren amb respecte els pocs iniciats en els ministeris d'aquest tresor de previsió administrativa, o sia els secretaris, i acaben moltes vegades per sotmetre's dòcilment a les seves indicacions, convençuts que'l seu càrrec no es govern local, sinò d'obediència al govern del centre.

La necessitat de donar compliment a tantes ordres, imposa als municipis un expedient complicadíssim. Darrera d'ell es on s'hi amaguen les immoralitats i als abusos que tant desacrediten las administracions municipals, i que no podríen cometre's sense que sortissin immediatament a la llum pública, si'ls Ajuntaments tinguessin una administració clara, senzilla i adequada sobre tot a la seva peculiar naturalesa i a les condicions particulars de cada un d'ells. Avui resulten una imatge exacte de l'Estat que'ls mana; per això amb justícia no se'ls poden fer molts càrrecs, si'ls hi són aplicades per desgracia aquelles severes paraules de l'Espencer: «La màquina oficial es lenta, bestia, pròdiga, corrompuda», i aquella dita graciosa de sir Carles Fox: «Una oficina de Govern, sembla un filtre a l'inrevés: hi envieu els comptes clars i en surten tèrbols».

Aquesta és la desdixada situació actual dels Municipis en els països centralistes. En algú d'ells, com a França, per exemple, l'Estat domina el Municipi subvencionant-li els seus serveis, i reglamentant-los-hi després a títol de Mecenes. En altres, s'ha seguit més fidelment la tradició romana de la decadència; com en les Curies d'allavors, la funció essencial dels Ajuntaments, no és tant el Govern dels interessos comunals, com la recaudació dels impostos per compte del Govern central; i encara hi ha la diferència que'ls Municipis moderns no tenen el Defensor que per pietat va concedir-se als romans. Que aquest darrer és el sistema que s'aplica a Espanya no pot dubtar-se. Una reial ordre de 8 de Maig de 1893 ho diu ben clar: «Els ajuntaments... pel que a la part econòmica es refereix tractant-se de l'Estat, són unes dependències del mateix, a les que les lleis d'Hisenda se'ls hi encomanen devers, i naturalment que en tot quan se relaciona amb rentes públiques i contribucions generals, els Ajuntaments són subordinats directament a les autoritats eco-

nòmiques...» A això ha quedat reduïda segons el concepte oficial, la personalitat del Municipi en els nostres temps que la sobirania nacional constitueix la basa del Dret públic. «Valdría més potser, diguem amb en Touzaud, parlar una mica menys de la sobirania del poble, i aplicar-la allà on pot exercir-se, per dir-ho així, directament i en tots els casos raonablement, és a dir, en el domini comunal.»

Quan es veu la situació ignominiosa en que vegeta el Municipi i es giren els ulls enrera, venen involuntariament a la memoria les profètiques paraules de la declaració feta pels Consellers de Barcelona el dia 11 de Setembre de 1714 en el moment que entregaren la ciutat a les tropes castellanes i franceses; declaració de la qual diu en Pella i Forgas que era l'adèusiau de la llibertat catalana, i de la qual penso jo que va ésser ademés l'adèusiau de totes les llibertats municipals d'Espanya: «Are ojats: se fa saver a tots generalment, atès que la deplorable infelicitat d'esta ciutat en que avui resideix la llibertat de tot el Principat i de tota Espanya està exposada a l'últim extrem de subjectar-se a una entera esclavitut... Se fa també a saver que, essent l'esclavitut certa i forçosa, en obligació de sos empleus (els Consellers i la Junta de Guerra) expliquen, declaren i protesten als presents i donen testimoni als veniders, de que han executat les últimes exhortacions i esforços, protestant de tots els mals, ruïnes i desolacions que sobrevinguessin a nostra comuna i afligida patria, i extermi de tots els honors i privilegis, quedant esclaus amb els demés enganyats espanyols...»

Mes, com explicar-se la degeneració actual dels Municipis en les Nacions centralitzades, fins a l'extrem d'haver-se vingut a convertir en oficines administratives sotmeses a l'Estat? Es històricament indiscutible que durant un llarg període de l'Edat Mitja, els Municipis gaudíen de llibertats amplíssimes, constituint veritables Repúbliques oligàrquiques o democràtiques. «Els burgessos de l'Edat Mitja, diu en Guizot, es taxen els impostos, elegeixen els seus magistrats, jutgen, castiguen, es reuneixen en assemblea per del-iberar sobre els seus assumptes... tenen una milícia, en una paraula, es governen, són sobirans.» La nostra Barcelona té consellers que la governen amb independència quasi bé absoluta dels seus reis, un Consell de Cent Jurats que fa els oficis de corporació legislativa, Tribunals i Codis propis, tropes ciutadanes que la defensen, una diplomacia per tractar amb el Govern general de la nació, una serie de

Goma, Ortopedia, Higiene
Cotons, glaces i benes
Braguers i faixes ventrals a mida
TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques: —

Goma i cel·luloide.—Font honrada, 3
Apòsits antisséptics.—Vila Vilà, 89

Botigues i magatzems: —

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

— Enviem catàlegs a Farmàcies i Drogueríes —

cònsuls que promouen els seus interessos mercantils a Fez, a Tunís, al Marroc, a Egipte, a Siria, a tots els pobles de la conca del Mediterrani; és un Estat municipal amb personalitat fortament accentuada.

Molts estàn persuadits que fou la Revolució l'única causa de la pèrdua de les llibertats dels Municipis, així com de que tals llibertats les degueren a la protecció dels reis. La crítica històrica moderna ha desvanescut aquesta preocupació, per altra part molt explicable si es té en compte que en aquest punt els revolucionaris completaren i perfeccionaren en la funesta obra unificadora dels monarques absoluts.

Debilitat el feudalisme ja des del començament del segle XII, i no certament per l'acció directa dels reis que són molt menys poderosos que'ls seus grans vassalls, sinó per l'evolució cap a la cavalleria de l'institució feudal, transformada de força social en entitat purament militarista, els burgesos de les ciutats els quals interessos econòmics creixen cada dia, obtenen la deslliuració dels Municipis rebel·lant-se contra'ls seus senyors o arrencant-los successives concessions. Els reis que van recullint les influències i els prestigis que perd el feudalisme, recullen també la direcció dels Municipis, als qui regoneixen, no sense exigir-los quantitats quantioses, les llibertats i els drets que ells mateixos s'havien conquistat. Però ben aviat apareixen els llegistes imbuïts en les despòtiques doctrines polítiques del Dret romà; i ells són els que amb els soldats, amb els diners i amb els funcionaris que treuen dels pobles industrials i mercantils, no sols acaben d'enfonzar l'agonitzant cavalleria, sinó que dirigeixen l'acció dels senyors contra les autonomíes ciutadanes. «Al costat d'un príncep que restringia les llibertats privades i locals, escriu en Demolins, se veu sempre, a partir del segle XV, aparèixer un llegista assegurant que res és més llegítim, i provant saviament que la violència és justa i que l'oprimint té culpa.»

Triomfants per tot el centre i el Migdia d'Europa, el Renaixement i les monarquies absolutes, cauen els Municipis en la més abjecta sumissió. Únicament se'n lliuren els de les nacions particularistes, com Anglaterra, i fins per un quant temps encara, els de la nostra Catalunya i les ciutats d'Itàlia, salvades pel Pontificat de l'absorció de l'Imperi i fortes per la riquesa que'ls proporciona el seu comerç d'Orient. Quan les grans monarquies són creades, la llibertat local desapareix; als municipis sols se'ls crida per votar súbdits, o per organitzar fastuoses cerimònies en obsequi dels seus reis. La monarquia i els homes de toga que la guíen, han fet ressucitar la gran centralització del món antic, han instaurat el règim comunista. Tot queda nivellat; a l'un cantó, els reis i la noblesa que s'ha fet domèstica; a l'altre, els súbdits agoviats d'impostos.

Mes els llegistes proclamant el poder imperial un i absolut, han obert el camí, com diu un autor, de les revolucions que venen. Els Parlaments, les Corporacions, els Estats regionals, els Municipis, després de defensar desesperadament la seva autonomia, han de sotmetre's a la formidable força de nivellació que la nova Monarquia porta. La destrucció dels Municipis, de totes les entitats socials, ha fet indiferents els ciutadans pels interessos que ja no administren, pels drets locals que no exerciten, ha posat al poble sumís als peus del rei; i ben aviat, quan la revolta esclata, aqueixa mateixa falta d'organismes que abans mantenien l'equilibri,

ha posat al rei indefens als peus del poble.

Es innegable que a l'obra centralista i de trituració atomística de la Revolució, en Rousseau li havia donat una doctrina, però també és veritat que la monarquia absoluta li havia donat una llarga tradició. Per això quan els revolucionaris fundaven l'Estat modern uniformista, tirànic, monopolitzador de tota la vida social, enemic del Municipi i de totes les autonomíes col·lectives, no inventaven res, no feien més que portar fins a les seves darreres conseqüències els principis polítics dels reis absoluts i els seus llegistes.

Tals són, jo crec, els veritables precedents històrics de la destrucció de les llibertats municipals. En els països de formació comunista, l'Estat ha trobat en el món modern un ambient molt favorable per estendre la seva acció, sovint pertorbadora. El desenrotllament de l'industrialisme, la prodigiosa facilitat de les vies de comunicació, les aglomeracions obreres, l'expandiment de les doctrines socialistes, la conquesta de nous mercats, els invents inesperats de la ciència, una munió de noves i enormes forces, transforma les societats humanes en mig de crisis incessants. Els Parlaments i la premsa pregonen per tot arreu i fan conèixer a tothom els dolors dels miserables, les queixes dels oprimits, les imperfeccions po-

lítiques i socials, els abusos, les necessitats, els vicis; i el poble tradicionalment educat en la creencia de la saviesa inagotable i del poder sens límits de l'Estat, reclama la seva intervenció en totes les esferes de la vida, fins en les més apartades de la seva missió jurídica.

I així és com ha pogut ell sobreposar-se fàcilment a les persones socials, sotmetre-les al seu domini, amb el pretext d'exercir-hi una tutela. La regió, el Municipi, la família, l'escola, l'hospital, l'escola han de soportar a cada moment la seva fiscalització odiosa. Però ell fa serenament la seva via, puix se sent protegit per una superstició que l'omple de misteriosos resplandors, i que no és altra cosa que una supervivència del dret diví dels reis. «L'oli d'unció, com diu l'Spencer, ha baixat... d'un sol cap sobre els caps de molts, consagrant-los a ells i els seus decrets». «Els règims polítics canvien, escriu en Demolins, l'Imperi succeeix a la Monarquia, la República a l'Imperi, els conservadors als liberals i els liberals als conservadors; se crema el que s'ha adorat, s'adora el que s'ha cremat. Una sola cosa no canvia, la doctrina, el culte de l'Estat».

(Acabarà).

Popularitats

(vuits i nous i cartes que no lliguen)

Notes preses de cara a la llar per P. Bertrán

—Sembla de Monistrol!

Se diu de qualsevol que xerri molt, perquè a Monistrol tenen fama de xerraires: si ho són o no ho són, ho proven prou els *quistons* (cuestores) que eren tots de Monistrol i recorrien tot el món fins ara fa pocs anys, replegant almoines, per algún Sant o Santa o obra pia (dégudament autoritzats, com que arrendaven la capta per un tant) i prou lluien la llengua per tot, per poder portar l'alforja més pesanta! Ells amb ells, parlaven una llengua que s'havien arreglat, i dient paraules catalanes, no hi havia pas ningú que'ls entengués, perquè els hi canviaven el sentit. Ademés, molts s'hi feren rics, tot tou!

A la nit de Sant Joan se surt a cullir la *Flor de la falguera*, que floreix al bell punt de les dotze i passa desseguida. Per això s'hi hà de ser amatent, i qui la pot treure és feliç per tota la vida. Però en *Banyetes* s'hi oposa a això i s'ha de ser molt valent per a cullir-la. Com que se'n senten i senten de sorolls estranys i de crits ferèstecs i de drincs de cadenes i de miols i de xiulets de vent! Prou n'hi hà que hi han perdut la salut de l'espant!

Si plou per Sant Pere Regalat (13 de Maig), plou quaranta dies seguits. Ei! plou poc o molt; però ell pú plou els quaranta dies.

«Al mal de cap—el menja el bat.»

«Mal de cap i són—el mal d'en Pavana.»

N'hi hà que per curar-se el mal de cai-

xal es penjen un quarto foradat al coll (amb un fil). I diuen que và tant bé.

Si en divendres dues persones s'escauen a dir una mateixa paraula al mateix temps, es treu una ànima del Purgatori. Així ho diuen! Però sia o no divendres, solen dir, si això s'escau: «Hem fet un bisbe».

Quan el gall canta abans de les dotze de la nit, que és la *anteanit*, designa que el temps canviarà.

—Has perdut qualsevol cosa?—doncs si la vols trobar, digues:

—Ho dono al dimoni *per caritat*.

I ja veuràs com la trobaràs desseguida, *perquè el dimoni no vol res per caritat*.

En sentint la calor, per alleugerir-vos de roba, espereu el divendres i no us encadernameu. No tingau por, no!

No traspasseu cap criatura, que no creixen més. De vegades els ganaços ho fan amb els xics: els fan passar per sota ses cames i els diuen: «Té, ja no creixeràs més».

I l'altre pobre, plora, i ho diu a sa mare, que s'enrabia de debó.

Diu: —Que has fet un petó a una vella que tens una pansa als llavis?

Diu: —Si, per velles estic, pavana!

Diu: —La pansa ho diu prou!

Fent anar la mà, penjim, penjàm, un hom va dient bromejant:

—Mà trencada, mà trencada, pèga-li una bofetada!

I es venta (això si, no gaire forta) al que s'escau més a la vora, si no's belluga. Però de vegades hi hà xicots que s'enfaden.

(Això es fà per divertir als nens que ho veuen i hi riuen.)

Amb figues i grills de nou (també atmetlles) que s'hi fiquen dintre, es fan *turons de pastor*, que'n diem; i també en diem *freres*. I que són ben bons!

Diu: —I veus-ho-aquí... qui no sab què empatollar-se per seguir la conversa.

Diu: —Embolicat amb un drap de llí... —salta l'altre.

Tres Paus diu que fan un ximple, de gats que són. Però els ho lleven!

Els sastres són tant forçuts que set no van poder arrencar una col, ni catorze van poder alçar un sac de segó!

Hi hà babaus que s'admiren de res i un hom els hi fà, mofant-se'n:

—Quin gran desastre! que una puça ha mort un sastre!

I un poll a un carreter; i una paparra a un traginer.

Els focs de Sant Joan s'encenen així que toquen l'Ave María del vespre de la vigília; s'acostumen a fer al mig del carrer i davant mateix de cada casa, i la canalla els salten l'un darrera l'altre.

Si us poseu la camisa o qualsevol altra peça al revés, fòra bruixes!

També diuen que fà ploure portar alguna cosa del revés.

«Qui no sab què fer—el gat pentina.»

Diu: —Pots anar a enganyar la mort, que't donarà un cop de creu.

Diu: —Si, amb figues seques!

A Montserrat hi havia un frare molt xistós, Frà...

I vet-aquí que una vegada uns caçadors contaven davant d'ell unes gotlles! Parlaven d'un hivern molt fret, i un diu:

—Borrango, si'n feia de fret per aquelles afraus! Els conills s'apilotaven per escalfar-se, i no fugien ni res d'encarcarats. A cada tir un pilot en matava! Oi si'n vaig matar aquell hivern!

I el frare que la sabia molt llarga, ell que respònd tot serio:

—Què'm direu d'aquell hivern! Aquí a Montserrat havia de ser! Mireu: jo, un dia dels més bons en vaig atrevir a treure el cap a la finestra de la celda, però, funoi! me vé una manxada de vent que se m'emportà

el casquet. Jo allavors, baixar a baix per culir-lo... cà! prou m'haguera glaçat! I, quina m'en faig! Jo que m'aboco a la finestra i em poso a orinar sobre el casquet. Ja sabeu, els orins es van glaçar i com el casquet s'hi havia enganxat, no més vaig haver de fer que agafar la candela de glaç, i anar-lo pujant. Això si, amb molt cuidado; però el vaig haver així en sense moure'm de dalt. Repareu si n'havia de fer de fret aquí a Montserrat!...

(Manolito Gàzquez hi escup a sobre el barret i també el puja així.)

La canalla s'excusen d'haver estalonat, o amenaçant també al que no camina gaire i va davant dient:

«Pel camí de Barcelona qui no camina s'estalona.»

Els nens perquè callin, es posen sobre la cuixa i es fan saltar tot cantant:

Arri, arri, caballet,
anirem a Sant Benet,
comprarem un panellet,
per dinar,
per sopar,
per la teta no n'hi hà.

(En castellà diuen:

Arre, borriquito—vamos a Belén,
que mañana es fiesta—y el otro también.
Arre, arre, arre—que se hace tarde.
Só! só! só!—que ya se paró).

«No'm toquis, ni m'amanyoquis que vaig de les festes». Se'ls diu per burla als que van empolainats i no poden sufrir que un hom se'ls acosti a la vora.

Fugiu!

Què és estrany! N'hi hà que son vells i encara no ho saben que les arrugues del palmell de la mà, els hi fan una M que vol dir María.

Si un hom ha de ser ric o no, prou ho diuen les ungles de la mà, amb la coroneta blanca que porten ran de la pell. Es ben grossa? Doncs seràs ric. No ho és gaire? Pobre segur.

A Pierola hi hà una casa de pagès (ca'l Parent vell) que a sobre'l portxe hi hà una rejola que fa paret, amb unes lletres que diuen:

«Amor de senyor,
aigua en cistella».

I aquella rejola per alguna cosa hi és, que sino no hi fora.

Dos xicots se motegen: Diu: Jaume patàume!

I l'altre: Pau marramau (I tots els noms bescantegen).

Ja ho diu el ditxo: «viu més el que piula que el que xiula». I és ben veritat.

D'un mal gastador solen dir: Tants com ne plou el vent n'aixuga.

Quan cau alguna cosa dels dits, diuen uns:

Diu: —Ja desglaça!

Altres fan: —Algú pensa en tu. (I ho creuen).

Si veieu una mosca d'ase, senyal que la persona que estimeu (o qualsevol persona estimada) està malalta, i es morirà si no agafeu la mosca i la mateu, que d'aqueix modo es curarà i no serà res la malaltia. Això bé ho sabeu prou vosaltres, noies promeses!

La cera vermella del Moniment i les fulles de palma treballades formant creu, s'enganxen a les portes foranes i de dintre i tot de les cases, perquè no hi passin bruixes ni males coses.

En acostant-se la festa Major, pels galliners tots és gatzara. Pobre viràm!

Les gallines esvalotades van cantant:

«Correm, correm per aquests estables;
fugim, fugim en nom dels diables.»

El gall fà:

«Ja és aquí el coc! ... ja és aquí el coc!»

I els galls dindis tot alçant el cap hi responen:

«Tòquem si goses! Tòquem si goses!»

En la manera de posar-vos el mocador del coll ja se us coneix, noies, si haureu hereu o fadrí extern. Si! perquè si us poseu el pany dret sobre l'esquerra, serà fadrí extern, i hereu si us poseu l'esquerra sobre el dret.

No mengeu mores, quitxalla, que fan polls.

Els xicots entramaliats fumen vidaubes; però també (com que fogallegen) fan rius al llit. I ben fort!

L'òs bertràn, sabeu quin és?... L'òs de la mandra.

El caixal del seny (que és un que'n neix al cap d'allà del rengle) surt molt tard, i fins que surt no posa seny la persona.

Per agafar els conills i perdus (i qualsevol altra bestiola esquerpa) no hi hà com escupir-los-hi als ulls, que es queden cegos i no saben fugir; però té de ser amb suliva dejuna!

A la vora dels nius de tudons, n'hi sol haver algún de tòrtora, i és ben bonic en aque-

lla soletat dels boscos sentir-los cantar! Oh, i el que canten se pot ben escoltar!

Sentireu que'l tudó s'esgargamella cridant:

—«Justi...cia, Senyor! Justi...cia, Senyor!»

I desseguida sentireu la tòrtora que hi respòn:

—«Ruc, ruc, ruc! Ruc, ruc, ruc!»

Perquè, es clar, on és la justícia avui dia?

Les primaveres (altres en diuen mallerengues) comencen de matinada, als temps dels nius, i no paren mai de cantar:

«He cuinat, he pastat, he vingut de Montserrat; llevat dematí».

Els guenyos miren a l'hort i a la vinya. Vès si la saben llarga!

N'hi hà que comencen: diu:—Aldemés... Però l'altre hi salta i fà:—Si, no hi hà terra com Granollers.

Diu:—Doncs què vols ser tu?

El noi:—Oh, no ho sé, encara.

Sa mare:—I digues què t'agradaria, ton-to; no veus que l'oncle ho pregunta?—Però el noi se'n riu i llavors l'oncle diu:

—No ho dic jo? «Ofici de burgès—menjar, beure i no fer res!»

A pagès:—«Sempre plou quan tenim moços»—i a ciutat també.

Diu el ditxo:

«Ditxosa la cara

que s'hi coneix una emmascara.»

Per Sant Martí (11 Novembre), l'estiu sol fer una revifalla que'n diuen: «l'estiuet de Sant Martí». I no falta cap any.

Una dotzena també es compta així:

1 2 3 4
Uni, dori, teri, cuteri,
5 6 7 8
màcala-veri (o també: vagamun-deri),
9 10 11 12
viriviróm,
còmpta-la bé (o també compta bé)
que dotze són.

I no s'erren pas la canalla.

Mirant fixo a una criatura s'ull-prèn i s'asseca i s'arriba a morir. Si! ja hi podeu anar alerta, que hi hà gent dolenta.

Els primers dotze dies de l'any senyalen el temps que farà cada més; com ara, si el dia primer és nuvolós i fret, fret i nuvolós serà el Gener; si'l dia dos és ben serè, bon sol tindrem pel Febrer; si al dia tres plou, el març serà humit... I així dels altres.

Però per saber quins seràn els mesos regalats d'aigua, no hi hà res millor que agafar el vespre de la vigília de cap-d'any dotze esclafolles de seba, posar-hi un pessic de sak a cada una i deixar-les a la serena bo i arrengrades; a l'endemà dematí les mireu i les que trobeu seques senyalen mesos que seràn secs (com ara, si la sexta és seca, vol dir que'l Juny serà sec) i les que trobeu amb aigua senyalen mesos que hi haurà pluja, i la més o menys quantitat d'aigua que hi trobeu us indicarà si seràn escasses o abundoses les pluges en aquells mesos (com ara, si la quinta esclafolla del rengle està molt plena d'aigua, el Maig serà regalat i s'hi podrà ben bé dir: «Pel Maig cada dia

un raig», i si la quarta té aigua, però no gaire, per l'Abril plourà poc).

Les esclafolles s'arrengreren per a saber a quin mes de l'any corresponen; es dir, que la primera del rengle correspondrà al Gener, la segona al Febrer; i així aniràn seguint totes senyalant el seu mes cada una fins a la que fa dotze, la darrera, que senyalarà el Desembre.

I veu's-aquí «el pronòstic de la seba».

Diu:—Tu, fulana, ja has fet el pernòstic de la seba?

Diu:—Si! Ai quin any tant sec que se'ns espera!

Diu:—Si! Si! Ja ho pots dir, ja! No sé pas com ho farem!

Diu: Oi, fulana, sembla que's vulga men-

jar els Sants! Acabada la missa encara s'està una hora a l'esglesia!

Diu:—Vet-aquí! Ara deu voler anar al cel, cansada de fer enraonar!

Diu:—Si! Bon cel! Ja hi anirà, ja! Si no que vagi

«Al cel de les cabretes, que'ls àngels porten banyetes!» (l'infern).

Si us mireu bé la lluna, hi veureu una cara que diu que és d'un home que va anar a robar un feix d'arsos, el follet se l'en va dur enlaire, i encara hi està penjat.

RON BACARDI

Notes necrològiques

En Lluís B. Nadal

Ha mort també en Lluís B. Nadal, després d'una llarga i dolorosa malaltia.

Era en Nadal un escriptor notable, un bon ciutadà i un excel·lent patrici. Entusiasta per temperament sentia batre el seu cor per tot quant significués una prova d'amor a Catalunya.

Va néixer a la ciutat de Vic, i allí mateix cursà'ls seus estudis.

Fou un dels més estimats amics de Verdguer.

En 1881 guanyà un accèssit en els Jocs Florals de Barcelona; més tard se li concedia'l premi extraordinari de «La Renaixença» per la seva novel·la «Qüestió de nom» i en 1886 se li otorgà el premi del Centre Català per sa poesia «La flososa»; en 1888 obtenia un accèssit amb la poesia «Una i varia» i un dels premis extraordinaris ofert per un catalanista amb la novel·la «Los mil·lions del farinaire»; en 1890 se li concedia un accèssit a l'Englantina per sa poesia «La darrera Gramalla»; en 1895 ja guanyava la Englantina amb «La mestressa»; en 1896 tornava a obtenir l'accèssit amb la poesia «Les dues mares»; en 1899, amb l'inspirada poesia «Amor sens fruit», se li concedia el premi de «La Flor Natural», i ademés el premi del Consistori amb la poesia «La núvia»; en 1905 guanyava un accèssit a La Viola amb la poesia «La llantia del Santíssim», i en 1906 fou cridat a formar part del Consistori, essent ell l'encarregat de fer el discurs de gràcies.

Fou també un periodista notable. Formà part de les redaccions d'«El Diario de Vich», «La Veu de Montserrat», «Gazeta Vigatana», «Gazeta Muntanyesa» i altres.

La càtedra d'Historia de Catalunya dels Estudis Universitaris Catalans l'ocupà en Nadal al deixar-la el senyor Carreras Candi.

Deixa un nombre considerable de composicions poètiques i moltes noveles.

Descansi en pau.

En J. Sol i Ortega

Don Joan Sol i Ortega, nasqué a Reus en 1850. Tenia ara 63 anys.

Les primeres armes en la política les feu a Reus, essent afiliat al partit d'En Ruiz Zorrilla. Ja de jove se significà per un republicanisme temperat, allunyat de radicalis-

mes i estridencies. En la seva ciutat nadiua fou secretari de l'Ajuntament.

Arribat a Barcelona, se feu rotllo aviat entre els republicans, que li confiaren càrrecs d'importància, com entre l'advocacia, de la qual era un savi conreudor el finat.

Fou regidor de Barcelona i quatre vegades diputat a Corts per la capital.

Al Parlament espanyol hi pronuncià tres discursos de gran ressonància: un quan el fusellament del capità Clavijo; un altre després de la pèrdua de les colònies i un altre en defensa dels gremis de Barcelona, que's negaven a pagar la contribució com a protesta per promeses que'l govern no complí.

Aquest darrer discurs li produí un triomf grandios a Barcelona. La nostra ciutat en pes, sense distingir de partits ni idees, li feu una rebuda tant grandiosa que segurament no s'en registra cap altra feta a un polític. En Sol sabé aleshores interpretar el sentiment de Catalunya.

Segurament refiat amb aquesta demostració, el senyor Sol i Ortega, oposant-se al voler de la majoria de correligionaris, se presentava poc després com a diputat a Corts i Barcelona li donà una migradíssima votació. En Sol entengué la lliçó i es retirà a casa seva, d'on no sortí fins quan la Solidaritat.

En aquest moment l'eloqüent juriconsult se posà en contra de Catalunya i al costat dels seus enemics. La Solidaritat no tingué enemic pitjor que ell.

Derrotada la seva candidatura pels solidaris, el comte de Romanones el feu senador per Guadalajara. En el Senat, el senyor Sol combaté la Solidaritat i la llei del terrorisme presentada per en Maura.

Després fou el-legít diputat per Barcelona junt amb els senyors Lerroux i Giner de los Ríos, i en les darreres eleccions sortí diputat per tres districtes: Màlaga, Barcelona i Santa Cruz de Tenerife. En Sol optà pel districte primer.

Els dos grans moments de popularitat els tingué en Sol i Ortega un amb Catalunya, quan la defensa dels gremis, i un altre contra Catalunya, quan la Solidaritat.

Tingué fama de polemista i era realment seu talent dialèctic i la força formidable de l'oratoria. Esgrimint aquestes resultava potser un xic envellit; però no's pot negar el seu talen dialèctic i la força formidable de

la seva lògica. Com es sabut, en Sol parlava amb un accent català remarcable.

Ja fa 30 anys se pronuncià contra el Catalanisme en una Assamblea que presidí l'il·lustre Almirall.

Era una lluita contra la natura. Saludem avui el cadavre del català notori, als peus de la gloria catalana.

En Ildefons Suñol

Don Ildefons Suñol i Casanovas, honor de la política i del forum català, nasqué el 23 de Gener de 1866, d'una família acomodada pertanyent al comerç barceloní. Comptava, doncs, ara, 47 anys i mig d'edat.

En 1881 se graduava de batxiller i es llicenciava d'advocat als 20 anys. Dos anys més tard, en Març de 1888 feia el Doctorat, desenrotllant en la seva Memoria acadèmica el tema: «Necessitat de l'abolició de la pena de mort».

Per aquests temps començà a manifestar-se el senyor Suñol com a republicà i com a orador que ja prometia en els seus assaigs arribar al domini que logrà després d'aquest difícil art. Les seves primeres armes foren en les fileres d'En Castelar, pel qual en aquella primera joventut sentí gran admiració el nostre biografiat.

Desenganys polítics i l'atracció amorosa de la llar, el feren retreure a casa quan amb prou feines havia començat a actuar en algún centre republicà i deixat ovirar la valua d'aquella joventut que tant brillantment se manifestava.

Fou l'aparició del catalanisme que'l feu sortir altre cop a la vida pública, aquesta vegada per a no abandonar-la mai més, passant-hi alternatives de major o menor activitat. En l'Unió Catalanista i en la Lliga Regionalista lluità ardidament per Catalunya, aconseguint en ambdues el lloc preeminent que'ls seus talents li senyalaven.

La primera el portà a ocupar càrrecs en la seva Junta Permanent i a encomanar-li trascendentals ponències; la segona el dugué a l'Ajuntament aleshores que s'intentà netejar el Municipi de la gent caciquista que'l malmenava i el deshonrava. La tasca feta allí, al costat d'altres patricis, fou meritíssima. En part se li deu l'iniciativa de la Reforma.

Quan el creixement del catalanisme coincidí amb l'orientació conservadora de la Lliga, En Suñol cregué arribat el moment de crear el Nacionalisme lliberal, al qual anà amb tants bons patriotes, produint aquell moviment d'opinió que encarnà el Centre Nacionalista Republicà, encara que el moviment no fou pas definit com ell volia.

En 1906 fou nomenat president de l'Ateneu Barcelonès, entitat a la qual portà sempre gran amor. En el nostre primer centre de cultura donà diverses proves del seu ta-

lent, no ja sols en les converses en la «penya den Suñol», en les quals eren proverbials el seu ingeni i l'agudesia i exactitud del seu judici, sinó també en la seva tribuna, en la qual hi desenrotllà diverses conferències. Ademés de la presidencial, que reproduí a la CATALUNYA, recordem una parlant de l'«Hipnotisme davant dels Tribunals de justícia», que produí gran sensació.

Quan l'aixecament gloriós de la Solidaritat, En Suñol fou elegit diputat per Barcelona. La seva intervenció política aleshores fou al projecte d'Administració local. En Suñol atenuà la seva intervenció en la política poc després. Això no obstant, pregué part en la campanya pro sufragi universal començada pocs mesos després.

Aleshores, la seva intervenció en la política activa fou cada dia més petita. La seva salut, que sempre fou dolenta, començà a devenir més delicada encara, i això, unit a la seva manca d'ambició, al seu amor a l'estudi i al bufet, i a certes diferències de temperament amb alguns de sos companys de política, determinà un apartament de les lluites públiques.

En Suñol fou un estudiós formidable. La seva especialitat era l'Historia Contemporània, en la qual era una veritable autoritat.

Com advocat, el senyor Suñol tenia una fama tant gran com merescuda. Sentia vocació per aquesta professió, en la qual treballava tot el dia amb amor, amb entusiasme. Darrerament el seu despatx havia arribat a adquirir una importància extraordinària; malgrat això, En Suñol dirigia i portava personalment tot el treball.

Fa uns tres o quatre mesos que començà de sentir-se malalt l'il·lustre patrici. Era com un agotament general, com un acabament de la vida, contra el qual res hi ha pogut la ciencia mèdica.

Se'l portà a Vernet-les-Bains pensant que aquell clima podria ser-li favorable. No ha sigut així. El tornaren a Barcelona, que ell tant estimà, per a que hi morís.

I malauradament, no trigà a finir-hi, i el seu terme fou beneït per la religió que sempre havia professat sincerament, amb la natural ecuanimitat de son esperit.

A. C. S.

De la Premsa

Catalans de la decadència

Napoleón i Catalunya.—Els treballs dels constitucionals i revolucionaris francesos per a atraure's els catalans.

I

L'expansió imperialista dels exèrcits de Bonaparte portava a les terres invadides fècondes riqueses de civilitat. Els tambors francesos despertaven els pobles adormits; i les trinxeres dels camps de batalla eren solcs oberts a les llevors de llibertat. Però aquell fou, al cap i a l'últim, un imperalisme conqueridor, que feia pagar al preu de l'ocupació militar i de la dominació política els beneficis que en civil educació i en humana dignitat escampava pròdigament.

Napoleón, quan pensà en dur els seus soldats a Espanya, volgué entrar pels Pirineus més com a lliberador que com a opressor. El seu plan era reconstituir la nació catalana, com reconstituí l'Il·liria i com intentà reconstituir la Polònia. En llengua catalana s'adreçaren els generals de l'Imperi als catalans i els recordaren les anti-

gues grandeses de la patria, enfonsada en 1714. «No venim a posar-vos un jou — deien. — El nostre emperador ens envia per a ajudar-vos a treure el jou d'Espanya.»

Un llenguatge semblant feia que'ls eslovens i croates aclamessin Napoleón I lliberador de l'Il·liria. Un clergue — un clergue! —, Vodnik, composava una oda aviat repetida per tot un poble:

Napoleón ha dit:— Desperta-t, Il·liria!
L'Il·liria es desperta i sospira.

—Oh gran héroe! Ets tu qui em despertes.
Tu ets qui em dones la vida.

Mes Catalunya, a les primeries del segle XIX, com a les darreries del segle XVIII, se regirava furiosament contra la França que li allargava les seves mans d'amistat i d'auxili. En 1808 eren els generals d'un exèrcit invasor els qui parlaven a Catalunya i li prometien la llibertat després d'una invasió militar. Era comprensible la desconfiança en el compliment de les promeses napoleòniques. La veritat, tal com ens la mos-

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

tra avui l'història, és que per a Napoleó els renaixements nacionalistes que provocava no eren més que un medi per a facilitar la realització dels seus projectes. No pot sostenir-se que'l pensament central de Napoleó fos la constitució d'una Europa de lliures nacionalitats naturals, sota la benèfica i protectora hegemonia de la França. En una obra recent, un eminent autor anglès ha provat que Napoleó estava empès, en la seva acció genial, no per un Pensament, sinó per un Instint.

En quant a Espanya, en Cánovas ha escrit—amb fonament—que'l plan dels Bonapartes era aixamplar fins a l'Ebre la frontera francesa i annexar Galícia a Portugal, repartint així la península en dugues corones quasi bé iguals en poder. Podia sospitar-se per part dels catalans, que'ls soldats francesos entraven a Catalunya per quedar-s'hi. Es possible que si així hagués succeït, l'Imperi francès hagués redreçat i respectat les de l'Alsàcia-Lorena.

Els catalans, en 1808, com en 1793, desnationalitzats com estaven, no la desitjaven ni la volien la llibertat nacional que la França els oferia. Però en 1808 tenien, al menys, l'excusa de l'invasió i de la menaça estrangera per a escometre airadament als francesos que's presentaven com a amics.

II

En 1793, aqueixa excusa no existia. Els francesos no volien invadir l'Espanya, ni fer recular en profit d'ells les seves fronteres. Per a assegurar la vida del nou règim a França intentaren promoure la instauració d'aqueix règim en els altres pobles d'Europa. «Si se suscita una guerra de reis contra la França — declarava un constitucional — nosaltres suscitarem una guerra de pobles contra els reis.» L'Assamblea nacional, protestant dels treballs dels monarques, invitava a Lluís XVI a dir a les potències «que si els prínceps d'Alemanya continuen afavorint els preparatius dirigits contra els francesos, els francesos portaran al llur país, no el ferro i el foc, sinó la llibertat.» Venjança nobilíssima!

Els homes de la França nova volgueren neutralitzar la possible hostilitat de la monarquia espanyola promovent en el nord de la península, en les terres més properes a la frontera francesa, un moviment lliberal que proclamés, en front de l'Espanya unitaria i absolutista, la llibertat—doble i una—dels pobles i dels homes. Així és que designaren diversos agents encarregats d'escampar aquí la grana de les idees de 1789.

Un d'aqueixos comissionats fou M. Robert Pierre. Amb data del 14 de Desembre de 1791, don Francisco de Zamora, que dirigia un servei d'espionatge prop dels agents francesos, escribia a Floridablanca, parlant-li de les noves que un confident seu li trametia sobre'l comissionat susdit:

«Que ha vist en son equipatge—el de M. Pierre—els Furs de Biscaia, de Nabarra i d'Aragó i les Constitucions de Catalunya.»

Les Constitucions de Catalunya, que raríssims catalans d'aquell temps devien conèixer!

«A aquest fi—segueix dient la carta—ha disposat, tant bon punt ha arribat a Perpinyà, que's tradueixi la Constitució francesa en català, obra que han començat MM. Verdiers i Gispert, de la qual ha vist el meu corresponçal un fragment.»

III

No pot ésser més clara l'intenció dels constitucionals francesos. Se proposaven agullonar alhora el sentiment nacional i el sentiment lliberal dels catalans, els oferien una mena d'aliança. No cobejaven la conquesta de territoris; sols aspiraven a resguardar el seu de les agressions exteriors. Llançaven per damunt les fronteres, no exèrcits, sinó idees. Heu's-aquí el bon imperialisme, el millor, el més digne de la França.

Poc se pensaven els francesos que aquelles Constitucions que duïen en el seu equipatge ja no deien res als catalans d'aquell període! Poc se pensaven que era feina perduda la de vertir al català el codi de ciutadania que s'havia donat la França! Mal per mal, els nostres avis d'aquella fi de segle potser haurien sentit més interès per la Constitució francesa si els l'haguessin donada traduïda al castellà.

Els treballs dels comissionats francesos fracassaren del tot. Per als catalans, com per als demés espanyols — amb l'excepció gloriosíssima d'una ínfima minoria selecta—tot allò que venia de la França era maleit i abominable. Una cançó popular d'aquell temps deia que

Es peor ser francés que ser judío.

I així en 1793, en comptes d'escoltar les proposicions dels convencionals, Catalunya sobressortí pel seu antifrancesisme i seguí amb entusiasme boig l'avenç victoriós del general Ricardós per terres del Rosselló.

«Guerra als tirans; pau als pobles», proclamaven les heroïques hosts revolucionàries. Aquells catalans de la decadència respongueren amb un crit de rabia i de mort a les paraules lliberadores. Mentrestant, els bascs, que conservaven viva la conciencia nacional, acceptaven de tot cor l'ajuda dels

convencionals per a instaurar la República èuskara independent.

De com pagà el Govern espanyol l'adhesió incondicional de Catalunya. — La lliçó dels fets.

I

Com escriu el senyor Ossorio en la seva obra, Catalunya hauria pogut deslligar-se de la dinastia borbònica i obrar per son propi compte. La França hauria taxat en alt preu una actitud de Catalunya que li hagués estat favorable. Però heu's-aquí que aquells catalans «van fondre el seu interès amb l'interès general d'Espanya.» Més exacte fóra dir que'l van fondre amb l'interès de la monarquia abjecta de Carles IV i del baix clericalisme espanyol.

Si haguessin estat vius els sentiments de llibertat i de dignitat en la Catalunya de les darreries del segle XVIII, ¿hauria sigut aquesta la conducta dels catalans? Posem un instant, amb l'imaginació, en Pau Clarís entre aquella generació finisecular. ¿Podem ni tant sols concebir el brau patrici conduint les hosts catalanes darrera el general Ricardós, lluitant per la dinastia lliberticida i anticatalana, esdevenint defensor fanàtic de les més innobles tiranies i dels més rebaixats tirans? Se dirà potser que la força de les creencies religioses ofegà allavors l'interès nacional, com l'hauria ofegat en el segle XVII. La veritat—que ja hem fet remarcar—és que l'odi als francesos nasqué molts mesos abans dels excessos revolucionaris. Aquest odi vingué del 89, sense esperar el 93. S'odiava, no ja les desmasies de la llibertat, sinó la llibertat mateixa. La tradició catalana era constitucional, lliberal, i no pas absolutista. Els catalans de la fi del Vuitcents havien oblidat la tradició política de la seva patria.

D'altra part, ¿sentiren determinats escrúpols religiosos els catalans del temps de la guerra dels albigesos? ¿Els sentiren els catalans de mitjans del segle XVII a l'acceptar l'ausili de les hosts del rei de França, dins les quals, segons retret que'ls feien els castellans—entre ells Quevedo—abundaven els hugonots i heretges?

No, no: no era el ver sentiment religiós el mòbil de Catalunya en aquella ocasió: era la passió del fanatisme. I era—cosa pitjor—el servilisme dinàstic. Ho declara amb franquesa aragonesa el senyor Ossorio. «Ca-

Sastreria : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.
:: ALTES NOVELTATS ::
d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques
PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

talunya va veure—diu—que per damunt d'ella estaven la religió i la Monarquia.» ¿Hi pot haver un principi més essencialment antinacionalista que'l contingut en aqueixa frase? ¿Trobarem avui un sol catalanista, per dretista i per flonjo que sigui, capaç de dir que posa la religió—diguem-ne religió—i la Monarquia per damunt de Catalunya? Doncs aquest principi és el que exalta el senyor Ossorio, el que ens presenta com a regla i guiatge de la política catalana.

II

Bé és veritat que'l senyor Ossorio i Gallardo hauria vist amb gust que Catalunya «a aquells dos alts ideals hagués sumat el regional, més càlid, més vibrant que cap altre pel mateix que naix de sentiment, se nodreix amb la passió i s'exalta amb l'error i la ceguera.» ¿Però, és que això era possible després d'haver posat la religió i la monarquia per damunt de Catalunya? El procedir d'aquells catalans era incompatible amb la causa catalana. El mateix regionalisme, per a avindre-s'hi, hauria hagut de des-pintar més i més els seus colors ja prou descolorits.

No-res-menys, al senyor Ossorio li sembla endevinar en aquell moment «l'albada del sentiment regional» i troba que allí «comença allò que més ens interessa avui: el germe directe de ço que ara presenciem, les causes pròximes dels efectes que pesen sobre la generació en què'ns movem.»

¿On veu el senyor Ossorio l'albada de renaixement català en la guerra contra la República francesa? La veu en el pensament de reconquerir el Rosselló i la Cerdanya. Mes aqueix pensament no implicava pas un sentiment de catalanitat. Cabia ben bé dins el marc dels sentiments espanyolistes d'aquella hora.

El sentit català era absent de la pensa dels catalans. Emperò, a Madrid el tenien. Mentres Catalunya s'abaixava fins al servilisme, els homes d'Espanya la seguien mirant amb antipatia i rezel. No li van agrair

gens el seu dinastisme i el seu espanyolisme. El zel dels catalans era pagat amb gests de menyspreu i amb humiliants rebufades. Fou el govern de Godoy qui entrebancà els projectes dels catalans per la por d'un desvetllament regionalista. L'Ossorio regoneix que aqueixa temença no estava justificada; està segur que, en tot cas, el moviment hauria espanyolitzat el Mitjorn francès, però no afrancesat la part espanyola. «Aqueixa desconfiança del Govern espanyol envers Catalunya—afegeix—frustrà en aquella guerra una gran obra d'assimilació. En el curs del temps veurem aqueixa mateixa desconfiança causant danys més grossos i fomentant una vera disgregació dins d'Espanya.»

III

Contrast allisonador! Per a servir a Espanya i a la seva dinastia, Catalunya se va sacrificar de bon grat ella mateixa. I per a no afavorir a Catalunya, Espanya renunciava a la reconquesta d'amples terres. Tal és el resum dels fets historietats per don Angel Ossorio i Gallardo, ex-governador civil de Barcelona.

Ja ens permetrà el prohoms conservador que nosaltres, catalans nacionalistes i federalistes, treguem dels esdeveniments històrics de 1793-95 deduccions i ensenyaments ben diversos dels que ell consigna en l'epíleg del seu llibre...

A. ROVIRA I VIRGILI

(De *El Poble Català*)

Després de la vaga

Totes les lloances que's dirigeixin als treballadors de l'Art Fabril de Catalunya són poques pels mereixements que han contret en aquesta vaga que tant bé ha terminat i que als començaments semblava que havia de determinar greus perturbacions socials a Barcelona i a tots els centres fabrils de la nostra terra.

Certament aquesta vaga que ha transcorregut amb una tranquil·litat tant perfecta, malgrat l'ésser molts mils els obrers que no treballaven i malgrat que per la durada de cada vaga al sí de cada llar la necessitat ha hagut de posar a prova la bondat dels treballadors, és una vaga exemplar i que jo em penso que mereix ésser estudiada per aquells que's dediquen als estudis sociològics i per aquells altres que estudien fets socials concrets per a induir-ne conclusions ètniques precises.

Ja la vaga dels ferroviaris de l'any passat ens mostrà com són els obrers catalans i els obrers que sense ésser catalans resideixen a Catalunya i s'hi han empeltat característiques psico-morals i psico-socials de la nostra gent catalana. Aquella vaga s'endu-

gué la simpatia de tothom per l'acció entenedimentada que realitzaren els carrilaires. La vaga d'ara, la de l'Art Fabril, s'ha guanyat aixímateix l'adhesió de tots els homes de bona voluntat, perquè la reivindicació obrera s'ha sostingut amb serietat i ha resistit perfectament accions exaltades que podien haver-la duta a conflictes de violència.

La vaga de l'Art Fabril ha mostrat una iniciació de bon sentit i també la perduració de velles desorientacions obreristes. El bon sentit, però, ha prevalgut i malgrat els errors comesos, aquesta admirable vaga pacífica ha sigut un triomf de catalanitat i un triomf de veritable sentit modern de societarisme. Les velles desorientacions obreristes és cert que han persistit i han desnaturalitzat quelcom l'acció, en conjunt, de la vaga, prenent complicar-la, desnaturalitzar-la, aixamplar-la i fins dur-la a greus conflictes que'ls homes moderns han de deixar que segueixen essent accions propies dels vells elements socials, mes jamai de les accions societaries que representen renovació a la vida de les societats que han de fer que desaparegui cada dia més la virulència i que s'imposi la

— EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES —

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÓNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1,113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important:

La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fóra.

fortitut incontrastable que dona bondat i serenitat per la determinació de l'avenç humà.

Els obrers de l'Art Fabril s'han portat tant excelsament, perquè són bons de natural i perquè, encara que confusament, coneixen i ho presenten, en el que no ben concretament saben, les noves orientacions de la acció obrera, que s'aparta del revolucionarisme esclavitzador i xorc a l'ensem que destructor i venjatiu, i per tant, acció d'endarreriment humà, i s'acosta a la determinació del perfeccionament individual i d'una organització col·lectiva reivindicadora, toçada i ferma, de beneficis econòmics per al benestar material i de transformació moral i d'humanisme a la vida col·lectiva que empeny vers una futuritat de justícia i de pau i amorositat entre'ls homes. Els nostres obrers han sigut bons perquè ho són i no per temença a sancions legals i a repressions, precisament la serenitat que han mostrat és prova de la llur grandíssima entesa moral i de la fortitut remarcable del llur esperit. Han resistit així mateix, perquè posseeixen les qualitats que's van fent naturals i potser d'altres accions manejades des de la foscor estant, que pretenien dur-los a la violència els uns per impulsions degeneratives, els altres per egoïsmes anti-humanis i anti-socials.

Aquesta vaga ha sigut un fracàs més que els sindicalistes poden afegir als que arreu determinen i per als nostres treballadors una gran experiència social. La lliçó natural que d'aquesta experiència n'hauràn deduit és que cal que s'organitzin perfectament, seriosament, ben bé a la moderna i que ni en pau ni en guerra, o siga ni en temps de treball ni en temps de vaga, consentin que elements que no siguin del propi art s'immiscueixin per rès en la llur actuació social. Poden i deuen cercar la major il·lustració possible per als llurs esperits i aquesta il·lustració han d'anar a cercar-la allí on siga prescindint de la qualitat política-social dels homes, mes els esforços propis se'ls han de dirigir ells mateixos i no més ells mateixos i la direcció de la llur acció han de confiar-la an aquells del seu Art que ells creguin que posseeixen un esperit més il·lustrat, de major capacitat, més equànim i més bò. Cal que no oblidin que l'estament obrer viu a la societat, que'n forma part de la societat i que per tant tota la seva acció ha d'ésser profitosa per al còs social, car així i no més que així serà abans que rès més benefactora per a ells mateixos.

No'n facin cas de les imprecacions burgeses i de tots els conceptualismes que'l capital posa seguidament per davant de les reivindicacions obreres. Ara amb motiu d'aquesta vaga han sortit a la llum tots els vells i gastats tòpics capitalistes que no tenen altre fi que inspirar compassió per al «pobret» del capital, no sols an els mateixos obrers sinó també a la totalitat de la societat catalana. Han parlat de la riquesa de Catalunya, han dit que calia conservar-la

aquesta riquesa i que amb la vaga podria determinar-se una situació econòmica de la que n'esdevingués un daltabaix per a l'indústria catalana. Que ningú se'ls cregui. Tot el que són justes reivindicacions obreres no pot jamai determinar el daltabaix de la riquesa d'un poble; i jo vull dir ben clar que si la riquesa de Catalunya s'ha d'assolir amb necessitats que pateixin els treballadors, amb excés de treball, com treta de la sang i vida d'homes, dònnes i criatures, jo no la vull a Catalunya rica, car no és riquesa el benefici econòmic que s'obté injustament sacrificant el dret a la vida en la seva accepció més complexa. La veritable riquesa dels pobles, el veritable floreixement econòmic de les nacions, han de produir-se del benestar, del treball sense fatiga, de la salut no feta malbé i de la vida no entristida de tots aquells que cooperen al treball social. I vull dir, encara, que's parla massa de la riquesa de Catalunya, essent així que la que hi hà és riquesa de qualques catalans. Totes les morals positives afirmen que la riquesa no és un dret purament individual, que la riquesa aduc essent en part individual, correspon a la societat i que no és verament moral la riquesa no socialitzada. I bé, a Catalunya ni en petita part no ho és socialitzada la riquesa. Aquesta riquesa que se la califica de riquesa de Catalunya, què ha fet per a la prosperitat de nostra terra? Quines institucions d'ensenyança elemental ha organitzat? Què ha fet per a la major civilització de Catalunya? En què s'ha unit al nostre esperit nacional proporcionant medis econòmics per a la vida interna de la nostra terra i vivint amb la dignitat propia dels pobles civilitzats? Tant que's retreu l'inepcia i la perversió de l'Estat, què ha fet aquesta riquesa anomenada de Catalunya, riquesa obtinguda de la vida catalana, per a subsanar al sí de la nostra vida nacional les grosses deficiències que l'acció de l'Estat hi determina? Mentres la dita riquesa de Catalunya no's porti bé amb la nostra terra, no té dret a calificar-se de riquesa nacional ni passar d'ésser riquesa individual, i per a rès ens interessa als catalans que no la poseim; però si ens mou a fer-li avinent que doncs que com a element de riquesa viu a la nostra societat, té'l deure de sentir-s'hi articulada, organitzada i fer que la seva ac-

ció de riquesa, la seva acció econòmica que ha extret de la vida catalana, retorni a la vida del nostre poble, determinant-hi la creació de tots els elements que posin a Catalunya a l'alçaria dels pobles més civilitzats. Quan ho facin així, que parlin en nom de la riquesa de Catalunya.

Val a dir que les ridícules excuses que'l capital ha presentat les ha manifestat indirectament en el conflicte econòmic que acaba de passar; no més han donat la cara els bons dels obrers, que'l capital ha desaparegut com si s'hagués soterrat i els que no som obrers ni capitalistes, però que som homes que vivim a la societat catalana, tenim el dret de dir a l'element capital que quan apareguin conflictes té'l deure d'acudir a la lluita, com tant palesament hi hà acudit el treball. I no té'l capital el dret d'amagar-se, i de desentendre-se'n i d'actuar com si posseís el privilegi d'ésser extra-social, d'ésser quelcom que no degués ni activitats econòmiques, ni vida, ni sentiment a la nostra terra catalana, i com si fos a l'inrevés amo i senyor autocràtic per dret propi i ni sisquera per dret diví, que així encara el lligaria a normes d'acció que hauria de seguir estrictament.

No més els obrers han donat la cara. Una acció s'ha vist; dugues altres han actuat apartades de la claror, l'una la dels que volien dur la vaga a conflictes de violència, l'altra la del capital que en aquest cas concret s'ha portat a la faisó del burgès perfecte que constitueix el burgès ideal d'En Sorel.

Ara que tant se retreu l'arranjament dels conflictes socials no apartant-se de les Ciències econòmiques, jo'm complasc en dir que sense normal sentimentalitat no se'n resoldrà mai cap de conflicte econòmic. Bé que se'n parli d'aqueixa Ciència moderna que estudia els fenòmens econòmics-socials, mes s'ha d'afirmar que la tal Ciència no ho serà veritablement fins i tant que s'amari de bondat i de humanisme. Perxò he escrit aquest article: per a dur un batec d'humanisme i de vera justícia a la crítica del conflicte social que acaba de passar Catalunya.

D. MARTI I JULIA

(De *Renaiement*)

La Masia

«Encara l'ull sembla reflectir la fatxa solemne d'aquelles cases entre vinyes verdes esteses damunt dels tossalets perfectes, cisel·lats, de la nostra costa llevantina, que deixen veure el mar de tant en tant per les dolcíssimes collades; aquelles dolcíssimes collades que amb un pudor quasi femení ama-

guen la tendror frondosa d'unes petites valls, on entre les alzines canta una font, purificada de tota abundor romàntica, que ix de la terra roja com un nervi d'energia...» Així diu l'amic Joaquim Folch i Torres de retorn «d'una breu excursió per al recull d'exemples d'art popular».

Qui tant bellament i amb tant fina comprensió canta un bocí privilegiat de la nostra terra, és ben digne de dur a compliment la magna empresa de retornar als homes de la moderna Catalunya el sentit arquitectònic català.

Amb clarividència es dona a l'estudi de la masía i dels seus elements i del seu contingut i de les seves positures i del seu aire i de les seves variants, perquè el cor li diu i l'observació li confirma que, a manca de més estil-lats exemplars, és ella la qui serveix, més íntegrament i digna, l'agre de la terra.

I aquesta és la llei nacional de l'arquitectura: com l'esperit rau sempre dintre formes materials, l'arquitectura que en les seves formes primordials copça l'agre de la terra, al depurar-se i enriquir-se, n'arriba a treure l'esperit.

La masía segella com un monument les noces de la raça amb el terror. És, vista de fora estant, com un exaltament amorós de la natura propicia que s'aixeca i s'aixampla per oferir soplug als seus fills. Per això la masía casa tant perfectament amb el paisatge i és feta dels seus mateixos elements i encara el sol i el vent i la pols i la pluja i les eures se la van afillant i assi-

milant cada dia més. Però, bruna com és, de part de fora, entreu a dins i ja, tot d'una us obra l'albor puríssim d'una entrada i és fà tant suau que'ls llits i les cadires i les caleixeres i les taules hi són com una florida d'aquelles parets i d'aquells trespols. És aquell interior, tant humà, l'entranya de la masía, l'«atmetlló» blanquíssim, per dir-ho així, resguardat per la clofolla protectora de les parets foranes i la teulada. Això és la masía: un troç d'humanitat, autòctona, l'esperit de la raça, el foc familiar, dintre un raser de la mare terra.

La nostra gent sol dir: «l'home fà la casa i la casa fà l'home». I és ben cert. Però també ho és que «la terra fà la masía.»

Per això creiem que la restauració de la nostra arquitectura la portaran els qui—seguint els concells de l'amic Folch i Torres—estudien la masía i—podria afegir-se—el paisatge, la configuració de la nostra terra, per desentranyar-ne el sentit. Al cap-d'avall, ella és la font original i el mateix propugnador d'aquesta campanya ho té ben en compte a l'escriure, per exemple, les bellíssimes ratlles copiades al començament.

L'orientació és ben justa. La terra i la masía es compenetren tant íntimament, que

quasi tots els nostres més alts poetes, cantors de la naturalesa, l'han cantada: en Maragall, l'Alcover, en Pijoan, en Carner, en Ruirà...

JAUME BOFILL

(De *La Veu de Catalunya*)

Biblioteca "Illes d'Or"

La mes selecta de les Biblioteques literaries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. Maria Antonia Salvà)

Vida al pas.—Per Joan Maragall.

Somnis.—per Guerau de Liost.

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

— Camiseria
i Corbateria

==== Boqueria - 32

:: BARCELONA ::

ESPECIALITAT ==
en CAMISES a MIDA

GRAN BARATURA
==== de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS
de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpids i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per ómnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragos i auxiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents

La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscs

AGUA MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua Rubinat - Llorach